

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK FÜZETEK

Kéthavonta megjelenő kiadvány
XXVIII. évfolyam 274. szám
2024. november-december

*„Emlékek nélkül, népeknek
híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)*

FŐVÁROSI ÖRMÉNY KLUB!

Minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor tartjuk a Fővárosi Örmény Klubot az Orlay utca (Bp. 1114, Orlay utca 6.) közösségi terében.

A pontos program minden hónapban hírlevelünkben,
vagy az eokk.hu hírportálon olvasható!

Mindenkit szeretettel várunk!

Örmény szentek: Boldog Keumurgian Gomidasz vértanú 1656-1707, ünnepe: november 5.

Amikor az örmény egyház a 451. évi kalkedoni zsinat határozatait nem fogadta el, és monofizita lett, a korán megtért örmények ekkor szakadtak el a katolikus egyház segítségétől. A 17. század vége felé a nép körében újraegyesülési törekvés alakult ki. Az örmény egyház sok papja és hívője elfogadta a katolikus hitet, köztük volt Gomidasz Keumurgian is, aki Isten előtt kedves pap volt: mélységes jámborság, erényesség és igazi felebaráti szeretet jellemezte. A római Egyház hithirdetőivel folytatott beszélgetései során eljutott arra a belátásra, hogy az ő hitük az igazi. Gomidasz így tehát lemondott állásáról, és először is jeruzsálemi zarándoklatra indult.

Visszatérése után nyíltan prédikált az egység érdekében, s az Úr példabeszédei és Szent Pál tanítása alapján rámutatott arra, hogy csak egy Egyház van.

Megfélemlítés, bújálás és támadások hónapjai után elfogták és 1707-ben Ali pasa vezír halálos ítéletet mondott rá, ha nem tér át mohamedán hitre. Ezt ő megtagadta, majd amikor a vesztőhelyen oly buzgón imádkozott, hogy tartsa a lelket a többi elítéltnel, gyorsan levágták a fejét.

Teljes részletes életrajz olvasható:

http://www.kalazanci.ro/szentek_elete/1105a.html

Legfrissebb és korábbi lapszámainkat megtalálja az eogyke.hu/fuzetek/ oldalon is!

Tarisznyás Györgyi

A karácsonyfa, a szent jászol és a kántálás

1943-ban Budapesten jelent meg a Német Néprajzi Tanulmányok Sorozatban az "Örmény Karácsony" című kiadvány, *Tarisznyás Györgyi* tollából, *Schwartz Elemér* szerkesztésében. Ebből a diplomamunkából szemezget az eokk.hu portál cikke, melyből egy tovább szűkített részletet közlünk itt most.

A karácsonyfa

A karácsonyfa eredetének tárgyalásánál nem magából a fából kell kiindulni, hanem a zöld ágakból és a fényből. A kiindulási pontot a germán hagyományokból eredő, a téli napfordulóval kapcsolatos néphitben kell keresnünk. E szerint december 25-től január 6-ig az úgynevezett Zwölfen idején gonosz szellemek járnak körül a földön. ... Ellenük különböző varázsszerek szolgálnak védekezésül. Elsősorban a zöld gallyak és a fény.

Körülbelül 30-40 éve van szokásban az örmény szertartású római katolikus családoknál a karácsonyfa állítás. Örmény elnevezése: *Dzgnunti dzar* – születés fája.

Az erdélyi örmények karácsonyfájához igen sok kedves szokás fűződik, ők is, mint a magyarok, a gyermekek kedvéért állítják. Természetesen az anyyalka hozza, Csengetésre az ajtók kinyílnak és bevonul az aprónép, nagy az öröm és a meghatottság. Ott áll a csillogó fa, gertyákkal, aranydió, mogyoró és sütemény-nyel díszítve. A fa alatt pedig ott fekszik az a baba, amelyet már levélben kért a Jézuskától a kislány, ott van a kislány számára egy katona vagy hintaló, ott fekszik a szép új ruha, cipő! Nagyon nagy az öröm! A fa február 2-ig áll a lakásban, akkor leszedik a gyermekek, a Jézuska pedig visszaviszi. (A szülők úgy tüzelik el, hogy a gyerekek ne vegyék észre.)

A szent jászol

A szent jászol tisztelete szintén a karácsonyi ünnepekhez kapcsolódó extraliturikus szokás. A kultusza keleten kezdődött. ... A jászol kultusz tulajdonképeni elindítója Assisi Szent Ferenc. A keresztes háborúk idején mindenki a Szentföldre vágott, a *Poverellónak* (*Assisi Szent Ferenc* nép általi neve, jelentése: szegény – a szerk.) is egyetlen álma volt, hogy megláthassa *Krisztus* születésének helyét. Nem juthatott el, de 1223 Karácsony éjszakáján a betlehemi barlangot és az ott lejátszódó misztériumot Greccióba varázsolta. A környék egész népét meghívta az éjféli misére, a barlangba felállította a jászolt, körülötte voltak a *Szűz Máriát* megszemélyesítő fiatal lány, *Szent József* egy olasz férfi képében, ott voltak a pásztorok, néhány állat, tehát mindazok, akik a betlehemi istállóban elsőnek imádták az Isteni Gyermekeket.

Úrfelmutatáskor megtörtént a szent mise örök csodája, a szent ostyában megjelenő Úr Jézus valóban leszállt a kehelybe, tehát a megtestesülés végbement a jászol-oltáron. Ezzel, hogy *Szent Ferenc* oda varázsolta a betlehemi éjszakát a grecciói barlangba, világraszóló kultuszt indított meg. Követői az egész világon szétvitték a szent éjszaka hírét.

Az erdélyi örmény katolikusoknál néhány családban ott találjuk a betlehemet.

Eredeti örmény ebben a szokásban nincs. Az alakok bibliai vagy magyar ruhába vannak öltözve. *Szűz Mária*, a gyermek Jézus, Szent József, a Háromkirályok, pásztorok, néhány állat foglalnak helyet a betlehemben. A templomban nem állítják fel csak a családokban. Hogy örmény ruhának nincs nyoma. Ez is azt mutatja, hogy a szokást újabban és a magyarságtól vették át az örmények.

A kántálás és egyéb szokások

A Betlehemes játékkal rokon a karácsonyi kántálás, ez már nagyon régóta szokásban lehetett, mert a gregorián örmények megemlékeznek róla, hogy Örményországban is fellelhető volt. Természetesen ezeknek a szövege ma már nincs meg. Szamosújvárt 1900-ban még erősen szokásos volt a kántálás. A gyermekek karácsony napján reggel és az ünnep előestéjén házról-házra jártak és magyar énekeket énekeltek. A szamosújvári öregek szerint 1900 előtt még örmény volt az ének szövege.

Ma 5-12 éves fiúcskák járnak Szamosújvárt kántálni. Színes papírból bethlehemi csillagot készítenek. Mikor kész a csillag és már az éneket is tudják, elindulnak kántálni. Bemennek a ház kapuján. Ha a „szabad-e kántálni” kérdésre igenlő választ kapnak, elkezdik az éneket.

Karácsony napjának egyik legszebb szokása a házszentelés. Illó, hogy a kará-

csonykor földre szálló Üdvözítő szentelt hajlékokat találjon. A szertartást a pap két ministránsal végzi. A házba, az asztalra, a legszebb tálba vizet készítenek. Mellette áll két égő gyertya. A pap bevonul a szobába. Eléneklük a *Lujsi lusa* kezdetű karácsonyi Saragant (egyházi ének), utána az Úr Jézus keresztelezésére vonatkozó Szt. Máté 3.11-17. vers, evangéliumot olvassa fel a pap. A *Megordi Christos* Saragan éneklése mellett kis kézi keresztjét belemártja a vízbe, ezzel megszenteli az egész házat. A családtagok mindannyian megcsókolják a kis keresztet.

Azt tartja a néphit, hogy az állatok Karácsony éjjelén beszélni tudnak és ha valaki elrejtőzik az istállóban, csodálatos történeteket tudhat meg a kis Jézusról. Jutalmul adja ezt a képességet a jó Isten az állatoknak, mert a betlehemi szent éjszakán lehelletükkel melengették az isteni Gyermekeket.

A férfiak meglátogatják egymást Karácsonykor. Fontos, hogy férfi kívánjon először boldog ünnepeket és ne nő, mert a néphit azt tartja, hogy az szerencsétlenséget hoz. A boldog ünnepeket kívánónak legalább egy darabka fát kell magával hoznia, hogy ezzel is gyarapítsa a ház vagyont.

Megjelent:

<https://eokk.hu/2023/12/24/a-karacsonyfa-a-szent-jaszol-es-a-kantalas/>

Շնորհավոր Ամանոր և Սուրբ ծնունդ!
Shnorhavor szurp Dznunt jév Nor Tari!
Áldott Karácsonyt és Boldog Új Évet!

Balogh Jenő

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek múltja és jövője

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek a maga nemében vetélkedik Szongott Kristóf szerkesztette ARMENIA című újsággal. Természetesen vannak különbségek, amelyek abból adódnak, hogy akkor még élő örmény közösségről tudtak beszámolni a szerzők, lényegében dokumentálták a XIX-XX század váltásakor az örmény közösség pillanatnyi aktivitását, emellett különböző tanulmányokban foglalkoztak a múlttal, kitekintettek külföldre, stb.

Be kell vallani az EÖGY Füzetek indulásakor, bár ismertük Szongott Kristóf folyóiratát, nem mertünk gondolni arra, hogy az ő nyomába lépünk. Induláskor csak az volt a cél, hogy a Fővárosi Örmény Klubban elhangzó előadásokat ne csak az ott ülő 60-80 ember hallgassa, hanem az előadások kerüljenek dokumentálásra és őrizzük meg, valamint juttassuk el azokhoz, akik nem tudtak eljönni. Ezek a kiadványok félbehajtott A4-es papírok voltak, amelyet magunk sokszorosítottunk, hajtogattuk és tűztük kis füzetté, majd borítékolva postáztunk. Nem voltak benne képek, de rövidesen bele kerültek olyan cikkek is, amelyek a történeket dokumentálták. Pár szám után elértük az ARMENIA újság egyik fő funkcióját: beszámolni és dokumentálni a közösség aktivitását. Persze kis közösség és így csak kis aktivitás. Innen már kis ugrással ott voltunk, hogy a Füzetekbe tanulmányok kerültek be, elsősorban dr. Sasvári László és dr. Magyar István Lénárd közreműködésével. Pár szám után már szinte dicsőség volt a Füzetekben cikket megjelentetni, sok szerzőnk lett, akik az örménység témakörében örömmel rögzítették gondolataikat az örmény történelem, családtörténetek, kulturális élet stb. területéről.

A következő nagy ugrás volt az erdélyi

vonat beindulása. Itt kezdetben csak a magyarországi örmények erdélyi útjairól készült beszámolók szerepeltek, de *Bálintné Kovács Julia* belépésével hatalmasat ugrott a Füzetek. Julika, ugyanis kiterjedt levelezésbe kezdett és megmozgatta az családokat. Erdélyben nagyon sokan maradtak, akik rendelkeztek örmény emlékekkel, dokumentumokkal, gondolatokkal és ezeket Julika jól felkavarta és a felszínre hozta, leírta vagy rávette az embereket, hogy írják le és jelentessük meg. Visszatekintve és mérlegelve ez volt az EÖGY Füzetek csúcspontja és innentől már nemhogy Szongott Kristóf nyomában kullogtunk, hanem, merem mondani, mellé léptünk. E közel 10-15 éves ciklusban elértük azt, hogy „mi nincs benne a Füzetekben az nincs is”.

Volt néhány önkéntesünk (akik ingyen dolgoztak), illetve félönkéntesünk, akik bár pénz kaptak, de csak formálisan, egyáltalán nem a piaci áron dolgoztak. Azon kívül azt is szeretném megemlíteni és megköszönni, hogy az újságírást soha nem fizettünk senkinek. A segítők, (szerkesztő, munkatárs és tördelő) között meg kell említeni *Bálintné Kovács Julián* kívül *Dávid Csabát, Béres L. Attilát, Frigyesy Ágneszt, dr. Sasvári Lászlót, Dobó Attilát, dr. Borszéki Bélát, Hanusz Gyulát, Fan-*

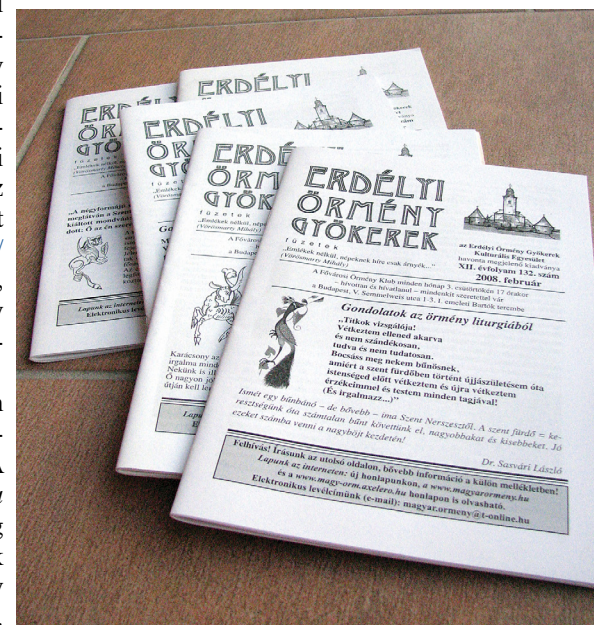
csali Jánost, rétháti Kövér Ilonát, Szongoth Gábert, dr. Puskás Attilát, Balogh Rékát, akik hozzájárultak (önkéntesen ill. félönkéntesen) hogy a Füzetek megjelenhessen. Remélem mindenkit említettem itt, aki kimaradt volna, elnézést kérek. Mindenkinek köszönjük az eddigi segítségét.

Ma, amikor a technika fejlődése és a digitalizálások előrehaladtával a Füzetek digitálisan ott van az www.EOYKE.hu honlapon a Füzetek fülecske mögött, a www.magyarormenytudastar.hu honlapon az évkönyvek formájában, valamint az OSZK digitális könyvtárban <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=01440>, akkor örömmel tapasztalható, ha valaki a keresőknek bármilyen az örmény közösséggel kapcsolatos bármely kérdést feltesz, akkor egészen biztos, hogy találkozik az EÖGY Füzetek valamelyik számával. Ilyen szempontból ma a Szongott Kristóf ARMENIA folyóiratát le is köröztük. Hozzá kell tenni, hogy az ARMENIA újság az OSZK-nál ma még nincs részletesen feldolgozva, és ez azért egy nagy hiányosság, amit majd pótolni kell. A különbség, hogy a Füzetek cím és szerző szerinti bontásban érhető el, míg az ARMENIA csak számonként <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=01440>, ezért nem jön elő, ha egy-egy örménységgel kapcsolatos témára rákérdezzünk.

A Füzeteket nagyon sokan támadták, hogy a cikkek hosszúak, senki nem olvassa el. A főszerkesztő dr. Issekutz Sarolta hajthatatlan maradt mindvégig és nem lépett át az újságok mai szokásos formájába, hogy rövid cikkek és színes képek.

Inkább vállalta a szerényebb megjelenési formát, a fekete-fehér megjelenést, de részletes leíró jellegtől nem vált meg.

A változás szele a Füzeteket is megcsapta. A nyomda és postaköltségek az egekbe emelkedtek, először az Erdélyi Olvasóinktól kellett megválni, nem tudtuk vállalni az ottani terjesztést, ezzel nemcsak Erdélyi Olvasóink hanem Erdélyi Íróink is eltűntek, köztük *Bálintné Kovács Júlia* szerkesztőnk. Költségvetési okok miatt az oldalszám 40-50 oldalról 32 oldalra csökkent, a kiadott példányszám 1350 példányról 600-650 példányra fogyott és a periodicitás haviról kéthavira változott. Ami megmaradt, hogy kiadványaikat az év végi évkönyvvel egyetemben 32 könyvtárba, egyetemi könyvtárba is eljuttatjuk, hogy tevékenységünknek az írásos nyoma megmaradjon a jövő számára is. A példányszám csökkenésekor sok olvasónk vállalta, hogy költségsökkentési célból az újságot az interneten fogja olvasni.

A Füzetek jövője (?)

Hogy mi lesz az újság jövője az most még rejtély. Az elmúlt években a kiadás költségeinek nagyját Magyarország Kormánya támogatta és a fennmaradó összeget pár kerület adta össze (kiemelt köszönet a II. kerületnek és Ferencvárosnak), de az össz büdzsé idénre már annyira lecsökkent, hogy az utolsó két szám (köztük, amit most kijelzőjén Ön is olvas, már nem tudott nyomdába kerülni, mert már nem volt rá elég keret. A legdrágább része a kiadásnak a postaköltség. Nem finomkodok, kicsit félttem a Füzetek jövőjét. A jelenlegi formában (papíron kinyomva) mindenképpen nehéz lesz a jövőjét biztosítani. Főleg, hogyha esetleg még fejleszteni is szeretnénk a formátumon és végre színesben megjelentetni (bár az online verzió színes, ezt le kell butítani a nyomdaköltségek miatt).

Abban mindenki egyetért (olvasók, szerkesztőség és az új önkormányzati és egyesületi vezetés) hogy meg kell maradjon örmény közösségünk tevékenységének lenyomata. Meg kell írni, hogy mi történik a közösség életében, milyen eseményeket szervezett, hol járt a világban, milyen kulturális témákkal foglalkozott. De vajon ez a lenyomat milyen módon jusson el az olvasókhoz? Kell-e nyomtatott formában is megjelenjen? A mai digitális világban sokan abban hisznek, hogy a különféle on-line újságok helyettesítik a nyomtatott sajtót. Van benne igazság, de gondolni kell azokra az olvasókra is, akik papír alapon szeretnék olvasni a tartalmakat (mert koruk miatt nem kényelmes kijelzőn nézni a sorokat vagy mert szeretik papír formában fogni a kezükben a Füzeteket). Ez a kérdés nem csak a mi kis közösségünkben szül két tábor, gondoljunk csak arra, hogy vannak, akik regényt mindenképpen papír könyvben akarnak

olvasni, és vannak, akik szeretnek 1000 könyvet is magukkal hordani egy Kindle-n. Mindkét tábornak igaza van, mindkét olvasási módnak megvannak az előnyei és hátrányai. Jelen esetünkben sajnos majd valószínűleg a piszkos anyagiak fognak dönteni helyettünk.

Dr. Issekutz Saroltával évtizedekig fejlesztettük, építettük ezt az ideát, hogy a Füzetek oldalain megmaradjon az élő közösség nyoma. Nem volt könnyű, sokszor éjszakába nyúlóan írni a cikkeket (sokszor álnéven, hogy ne tűnjön fel az olvasóknak, hogy időnként Sarolta szinte egyedül dolgozott a Füzetek tartalmain), kihajtani más írókból a cikkeket, hogy még belekerülhessenek a következő számba, ott ülni a tördelők mellett, hogy minden pontosan olyan legyen, ahogy Sarolta elképzelte, minden kép kapjon helyet, minden szöveg hibamentes legyen. És ha készen volt a kiadvány, akkor szállítani a Füzeteket a nyomdából, borítékolni, címezni, postázni, megoldani a szállítást Erdélybe. Aztán mindenhol intézni a fizetést, számlázást, elszámolásokat a pályázatok és a támogató kerületek felé.

Mindez persze sokkal könnyebb lenne, ha nincsen az újság papíron kiadva. De szerencsére ez már nem a mi döntésünk lesz. Nekünk volt egy álmunk, azt megvalósítottuk, boldoggá tett minket, hogy a közönség örömmel fogadta a Füzetek minden számát és most megelégedettségel adjuk át a lantot a következő generációnak.

Köszönjük szépen minden olvasónak, hogy hűségesen velünk volt az úton.

dr. Issekutz Sarolta
és Balogh Jenő

Balogh Jenő**A Mercantil Fórum budapesti újjászületése
Újítások az EÖGYKE működési stratégiájában**

A választások és az alakulások után összeült az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület vezetése (társelnökök és vezetőségi tagok). A megbeszélés apropóját az adta, hogy a mögöttünk álló ciklus tapasztalatait kiértékelve, új működési stratégiát dolgozzon ki a következő ciklusra.

A következő fontosabb hiányosságok, problémákra kerestek megoldást:

1. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek jelen formában való megjelentetésének, postai terjesztésének nincs meg a kellő anyagi háttere. Már ez évben is csak 4 szám tudott megjelenni nyomdai formában. Mi legyen a Füzetek jövője?
2. Az EÖGYKE önkormányzatok rendezvényeinek, programjainak, projektjeinek időrendi és tematikai programozása és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás kívánivalót hagyott. Vannak időszakok, amikor túl sok a rendezvény, vagy azok ütnek egymást mind időben mind témában. Ez azért nem jó így, mert ugyanazon közösség tagjai közül merítenek el egymás elől ezek a programok. A korábbi ciklusban volt erre egy kezdeményezés, egy felhőben beindított közös EÖGYKE program naptár, de nem volt sikeres, nem töltögtették a tagok és önkormányzati elnökök, ezért leállt.
3. Az egyes önkormányzatok (országos, fővárosi és kerületiek) között a kapcsolat enyhén szólva is akadozott. Biztosítani kell az információáramlás és együttműködés lehetőségét.
4. Az EÖGYKE működési tényleges székhelye nincs megoldva. Jelenleg a Donáti utca 7/A a bejelentett központ, ám ez az iroda kötődik *dr. Issekutz Saroltához*,

aki a jövőben kimarad a vezetésből. Így a székhely kérdését meg kell oldani.

5. Az önkormányzatok munkájának segítését (adminisztráció és szervezés).
6. A közösségi létszám növelése.

A megbeszélésen az általános témákon kívül néhány konkrét határozat is született:

ad.1. A Füzetek nyomdai kiadása semmi körülmények között sem szűnhet meg. Változhat a forma és a tartalom, az évenkénti szám mennyiség, a terjesztés formája, a finanszírozás módja, de a Füzetek már összenőtt az EÖGYKE névvel.

ad.2 és 3. Mind a közös programozás mind az információ szabad áramlásának problémájának megoldására a vezetés javasolja az önkormányzati elnökök és az egyesület vezetésének minimálisan negyedévenkénti Mercantil Fórum (Az örmények helyi közigazgatási szervezetei Gyergyószentmiklóson, **bővebben itt olvashatunk róla**) szervezését. Ez alatt azt értjük, hogy legalább negyedévenként az érdekeltek találkoznak. E találkozókon ismertetésre és megtárgyalásra kerül

- az Országos Örmény Önkormányzat elmúlt időszakának eseményei, tervezett programjai, amelyekbe lehetőség lenne becsatlakozni mint szervező illetve rekmámozni a közösségen belül, mint programlehetőség.

- Az EÖGYKE vezetésének észrevételei, tervei és javaslatai.
- Az egyes önkormányzatok által észlelt problémák, panaszok valamint javaslatok, kérelmek, programötletek, kerületek közötti együttműködési lehetőségek, közösen szervezett programok.

A Mercantil Fórumok az önkormányzati vezetők megismerhetik az Országos által tervezett központi, nagy programokat (Genocidium központi megemlékezés, Örmény Köztársaság megalakulásának megemlékező rendezvénye, központi nyelvi tanfolyamok, pályázatok stb.).

Megismerhetik az egyesület vezetése által elővezetett magyarörmények nagy éves programjait (Világosító Szent Gergely ünnep, Letelepdedési Nap, Október 6. emléknap, Tarka Nap, Karácsonyi Fővárosi örmény klub, hazai és nemzetközi örmény kulturális rendezvényeken való megjelenés stb.).

Megismerhetik az egyes önkormányzatok egymás nagyobb éves rendezvény és projekt terveit (I. kerületi Nemzetiségi Nap, II. kerületi éves nagy kiállítás megnyitása, XII. kerületi nagy éves MOM rendezvény, egy-egy könyv kiadása stb.).

Ezen a fórumokon nemcsak arról lesz szó, hogy ki mit tervez, hanem arról is, hogyan gondolja a gazdasági hátteret, a pénzügyi források megteremtését, közös finanszírozásokat, együttműködéseket, pályázatok megtervezését stb.

Ezekon a fórumokon történő megállapodások írásan rögzítésre kerülnek és azok a közösség által is elérhető formában megjelennek valamelyik portálunkon.

ad.4. A székhely kérdésében nem volt elhatározott döntés, csak óhaj, jó lenne megcélózni az Orlay utcai objektumot, legalább minél több projekttel. Ehhez az önkormányzatiságon és az egyesületen kívül álló döntések szükségesek.

ad.5. A háttértámogatás ügyében felmerült, hogy nélkülözhetetlen valamilyen személyzet alkalmazása, aki segíti mind az országos mind a kerületi önkormányzatok munkáját adminisztratív, gazdasági, jogi, szervezési, pályázási tevékenységét. Ennek a személynek a feladata lenne továbbá az Országos, EÖGYKE, EÖKK valamint a kerületek közötti információáramoltatás is, hogy minden fél azonos információk alapján tevékenykedhessen és tudjon minden fontos hírről.

ad.6. A következő ciklusban célul kell kitűzni, hogy minden egyes jelenlegi tagunkat, olvasónkat, nyilvántartásunkban lévő személyt fel kell keresni és felderíteni, egyáltalán él-e még, aktív vagy passzív örmény, családjában kik vannak, akik „megfertőzhetők” az örménységgel, hogyan lehet megoldani a tájékoztatásukat a programokról stb. E munkába számíthatunk a kerületi képviselőkre is.

Kifejezésre került, hogy a Mercantil Fórumokon a megjelenés, az összehangoló és egyeztető munkába való bekapcsolódás önkéntes, mert nem szeretnénk megsérteni az önkormányzatok függetlenségét.

A Mercantil Fórum működésével kapcsolatban javasolt, hogy minden ilyen fórum előtt legyen EÖGYKE vezetőségi megbeszélés, mely előkészíti a kerületi elnökök felé kommunikálандó információkat, javaslatokat.

A vezetőségi találkozón megbeszélteket pár napon belül sikerült egy személyes találkozón bevezetni a kerületi elnököknek. A részletek átbeszélése után elmondhatják a véleményüket is az egyes témákról, átbeszélésre került a közös programnapot vezetője és a leendő asszisztens feladatkörei is, valamint rögtön néhány összefogásban megoldandó feladat is felmerült (például az Örmény Múzeum állománya-
nak átnézése és rendszerezése).

Szomorújelentés

2024. november 20-án, életének 74. évében elhunyt dr. Tarján Balázs Mechitar - Lukács Noémi jelentése

Nagyapja, *Hovhannesian Eghia* az örményüldözések elől menekülve került Isztambulból Magyarországra. Eghia többi unokájához hasonlóan Balázs is kapott örmény keresztnévet, az övé „Vigasztaló”-t jelent. És valóban kellett, hogy legyen a lényében valami vigasztaló: *Tarján Balázssal* egyszerűen jó volt együtt lenni. Színes egyéniség volt, aki személyes varázsával – kitűnő humorával, sokoldalú műveltségével, barátságos, segítőkész, kedves gesztusaival – mindig kellemes atmoszférát tudott maga körül teremteni.

A Kertészeti Egyetemen okleveles tartósítómérnöki diplomát, majd 1980-ban a borászat- és italtechnológia területén doktori címet szerzett. E területhez hű maradt – egész szakmai pályafutása során az élelmiszergazdaság különböző területeivel foglalkozott. Legfontosabb állásai: 1980-1998 között a Mezőgazdasági és Élelmészeti Minisztériumban (későbbi nevén Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium) dolgozott; itt pályája az Agrárrendtartási Hivatal elnöki pozíciójáig ívelt. 1998-2010 között pedig a Miniszterelnöki Hivatalban (átszervezés után: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium) volt kormányfőtanácsadó, főosztályvezető, mb. szakállamtitkár. Kezdeményező, véleményező, koordináló és jogszabályalkotási feladatokat egyaránt ellátott, folyamatosan képezte magát. Lelkiismeretesen, hihetetlen odaadással és szorgalommal munkálkodott az ország és az agrárium érdekében, intenzíven részt vett az EU-csatlakozást megalapozó tárgyalások agrár-élelmiszergazdasági

szekciójának munkájában. Kitüntetései közül főleg a WTO-tárgyalásokon kifejtett tevékenységéért kapott Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjére és a Bronz Életfa-kitüntetésre volt büszke.

Mindvégig szívügyének tekintette a hazai borászat és borkultúra fejlesztését, és életének utolsó tíz-tizenöt évében főleg ezen munkálkodott. Mintegy kétszáz, zömében borkultúra témájú szakkikket publikált, jeles monográfiák szakmai lektora volt. Hét évig a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa elnöki szakértőjeként tevékenykedett, tagja volt a Magyar Bor Akadémiának, melynek három évig a főtitkári posztját is betöltötte. Két Bor Lovagrend tagja, a Nagy Kadarka Kör kadarnagya.

Vagyont nem gyűjtött, tevékeny, érdekes feladatokban és eredményekben gazdag élete volt. Értékes embert veszítettünk.

Nyugodjon békében!

Örmény katolikus hírlevél XXXV szám, 2024. December Karácsony-Vízkereszt

A remény nem csal meg

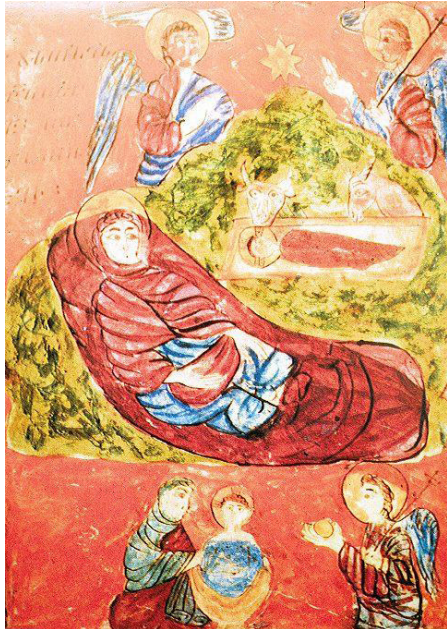
Karácsony éjszakáján a Római Szent Péter Bazilika szent kapujának megnyitásával elkezdődött a szentév. Ennek mottója: a remény nem csal meg. Ferenc pápa a szentév célját így jelöli meg: Legyen ez a szentév mindannyiunk számára az élő és személyes találkozás alkalmá Jézus Krisztussal, az üdvösség kapujával, akit az egyháznak mindig, mindenütt és mindenkinnek úgy kell hirdetni, mint reményünket.

Amikor elindul egy család élete, telve van reménnyel, tervvel. Majd az évek során ez a remény elhalványul. Mert nem úgy történnek a dolgok, mert változunk mi magunk is, a másik is, a körülmények is. Mégis, a Krisztussal való kapcsolat megerősít abban, hogy a remény nem csal meg. Lehet csak részletekben, lehet, hogy kacsaringókon keresztül, de megvalósulnak a dolgok. Vagy kiderül, hogy az úgy nem is lett volna jó. Van, hogy valami elvélsz, elmarad. Amikor meg keresésére indulunk, amikor megtaláljuk, valami fontoson fedezünk fel. A családban egy gyermek születése új reményeket hoz. Mi lesz ebből a gyermekből? Így minden karácsony is új reményeket adhat számunkra. A megszületett Megváltó arra hív, hogy vegyük komolyan keresztyén életünket, kapcsolódjunk mind jobban a közösségbe, találjuk meg szolgálatunk helyét! Az év végén megpihenve, elcsen-

desedve vegyük számba mindazt, ami történt, adjunk hálát mindenért, és kérjünk új lendületet Jézustól a következő évre!

Ákos atya

Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ -
Օրհնեալ է յառնութիւն Քրիստոսի:
Krisztus megszületett és megnyilvánult -
Áldott legyen Krisztus születése és isteni
megnyilvánulása!

Krisztus születése – X. századi evangéliumból
(A bécsi Mekhitaristák könyvtárából)

MISEREND

karácsonyi-vízkereszti időszak

December 24. Kedd

A mi Urunk Jézus Krisztus születésének előestéje. Gyertyagyújtási liturgia: 17:00 Masdoc atya

December 25. Szerda

A mi Urunk Jézus Krisztus születésének ünnepe. Ünnepléses Szent Liturgia: 11:00 Masdoc atya

December 29. Vasárnap

Szent Liturgia: 16:00 Ákos atya

2025. Január 5. Vasárnap

A mi Urunk Jézus Krisztus isteni megnyilvánulásának ünnepe. Gyertyagyújtási liturgia: 16:00 Ákos atya

Január 6. Hétfő

A mi Urunk Jézus Krisztus isteni megnyilvánulásának ünnepe. Ünnepléses Szent Liturgia: 17:00 Masdoc atya

Január 7. Kedd

Vízkereszt másnapja, Halottak napja. Csendes liturgia halotti megemlékezéssel: 11:00 Masdoc atya

Január 12. Vasárnap

Szent Liturgia: 11:00 Masdoc atya

Január 19. Vasárnap

Szent Liturgia: 11:00 Masdoc atya

Január 26. Vasárnap

Szent Liturgia: 11:00 Masdoc atya

Február 1. Szombat

A mi Urunk Jézus Krisztus templomban való bemutatásának ünnepének előestéje. Esti szolozsma, a tűz meggyújtása, Égtáj-áldás szertartása: 17:00 Masdoc atya

Február 2. Vasárnap

A mi Urunk Jézus templomban való bemutatásának ünnepe. Ünnepléses Szent Liturgia: 11:00 Masdoc atya

Hálaadó szentmise

Dr. Leszkovszky György Pál OP atya 90. születésnapja alkalmából

2024. november 23-án szombaton Debrecenben, a Szent László Domonkos Plébániatemplomban a 11:00 órakor kezdődő hálaadó szentmisén, majd az azt követő szeretetvendégségen köszöthetjük rendtársai és a templom híveinek közösségében *Dr. Leszkovszky Pál OP atyát* 90. születésnapja alkalmából.

Pál atya 1934. november 23-án Budapesten született. 1950-től az örmény szentmiséken rendszeresen ministrált a

Semmelweis utcai kápolnában *Kádár Dániel Antal* mekhitarista atya mellett. Érettségét követően 1953. szeptember 13-án titokban lépett be a kommunisták által betöltött domonkos rendbe, ahol a *Pál Mária* nevet kapta. Az orvosi egyetem elvégzése mellett titokban hallgatózott teológiát, 1960. december 1-jén tett örökfogadalmat, majd 1963. június 7-én szentelték pappá. Nyugdíjazásáig gyógyszerkutató-orvosként dolgozott a Chinoin Gyógyszergyárban. Megtanulta az örmény (krápár) nyelvet és 1971-ben a Keleti Kongregációtól engedélyt kapott az örmény szertartás végzésére is.

A budapesti örmény katolikus lelkeségen *Mányó Gergely József* bécsi mekhitarista főpát halálát követően 1991-2005-ig a bécsi mekhitaristákkal együttműködve kisegítő lelkészként, majd 2005-2007 májusáig plébániai kormányzóként minden vasárnap és ünnepnap örmény nyelven mutatta be a szent liturgiát az Orlay utcai kápolnában. Társfordítóként és lektorként közreműködött

az örmény liturgia magyar fordításának elkészítésében és szerkesztésében *Kádár Dániel Antal* mekhitarista atyával, *Mányó Gergely* mekhitarista főpáttal, *Szekula Ágoston* mekhitarista atyával, *Dr. Guzsik Tamás* főkántorral és *Dr. Szám László*val.

Az örményekért és az örménységért végzett szolgálataért *Pál atyát* 2023-ban az Országos Örmény Önkormányzat ARARAT Örménységért Díjban részesítette.

Szt. Nerszesz Snorhali:

Hittel megvallak 3. Imádság

Mennyei Atya, valóságos Isten!

Te elküldted szeretett Fiadat, hogy megkeresse az elveszett bárányt. Vétkeztem az ég ellen és ellened!

Fogadj el, mint tékozló fiadat, és öltöztess fel első ruhámba, amelyet elvesztettem a bűn miatt!

És könyörülj teremtményeiden, és rajtam, nyomorult bűnösön!

(Fordította: Dr. Leszkovszky Pál OP)

Várady Mária

Polgárból szellemi arisztokrata Jankovics Marcellre emlékeztünk az októberi Klubon

„Persze, ha muszáj, mindent tudunk!” – vallomást választhatnánk Jankovics Marcell jelmondatává. 80 év adatott számára Isten kegyelméből, és élete példamutatóvá vált számunkra. A magyarörmény közösség októberben emlékezett közösségünk kiváló tagjára: Jankovics Marcell a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar rajzfilmrendező, grafikus, könyvillusztrátor, kultúrtörténész, író, politikus munkásságára.

A gyakori ünnepi rendezvények ellenére az októberi Fővárosi Örmény Klub sokakat vonzott. A közmédia egész napos műsorfolyammal emlékezett a hatalmas műveltségű grafikusra, akinek élete gyönyörű kibontakozás a magyar nemzet kultúrájának gazdagításával.

Nem véletlen a cím: *Jankovics Marcell* a szellem arisztokratája. Filmjeivel úgy erősíti hitünket az élet jobbra fordulásában, hogy nem akar tanítani, mégis szeretve tanít. A *János vitézzel* hitet tesz a mi habitusunkról: a hősokeket mi békaperspektívából látjuk. *Jankovics Marcell* által mi leszünk hősokek, mert: **„Nagy láb, - kicsi fej, - felhőben a fej, így állunk lábakon, mert mi olyanok vagyunk”**

Másutt ezt mondja: **„Engem az örök körforgás érdekelt; mert mi nem leszünk, de a körforgás lesz.”**

A gondolat mélysége az ősi örmény

szimbolumhoz kapcsolódik, melyet *Zsigmond Benedek* armenológus közölt:

„Művészettörténészek próbáltak választ találni arra, hogy a hacskár elvont szimbólumrendszerében a kereszt alatti rozetta mit jelképezhet. A válasz az, hogy a hacskárok több évszázados fejlődéstörténetében a hacskár elemei, azok mérete, ábrázolásmódja és szimbolikája, jelentés-tartalma egymással párhuzamosan változott. A kereszt alatti rozettával kapcsolatban több értelmezéssel találkoztam:

- az Édenkertet szimbolizálja;
- az örmény szentmise oltárát ábrázolja a hacskár, azon belül a paténát a rozetta;
- az egymáson keresztül-kasul fűzött növényi motívumok az örökkévalóságot jelképezik;
- miután maga a kereszt az univerzum keresztire feszített teremtő Istenét is jelképezi, a felfeszített Krisztus teste a négy

világtáj felé nyúlik, kézenfekvő, hogy a kereszt alatti rozetta magát a teremtet és megváltott világot jeleníti meg.”

Ezek után kérdezi valaki, hogy mit jelentett Jankovics Marcell számára az örmény származás?

Boldogok és büszkék vagyunk arra, hogy Jankovics Marcell a miénk. Hatalmas kincset hagyott ránk, amely minden korosztályhoz szól! Ezután is ilyen szemmel nézzük a Magyar népmeséket, Az ember tragédiáját, mindent.

A Klub közönsége a Toldi részleteivel kapott izelítőt a szellemes, vonzó, tömör rajzfilmből, melyet sajnálatunkra az idő múlása miatt meg kellett szakítanunk. Csodás világba kaptunk meghívót, Jankovics Marcell művészetébe nyerhettünk bepillantást.

Jankovics Marcellt idézem: „Ennél nem lehet lejjebb menni!!!” Rosszabbat nem fogunk alkotni.

Nemzetiségekért Díjat kapott Várady Mária

Ma van a Nemzetiségek napja, melyet Magyarországon 1995 óta tartanak meg. Ezen a napon idén is átadásra került a Nemzetiségekért Díj, melyben a magyarországi nemzetiségek érdekében a nemzetiségi közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban, a gazdasági önszerveződés területén példaértékű tevékenységet végző személyek és szervezetek részesülhetnek. Gratulálunk az idei év örmény díjazottjának, Várady Máriának, színésznő, rendezőnek, az OÖÖ korábbi képviselőjének, a Budavári Örmény Önkormányzat vezetőjének. A díjátadót Soltesz Miklós Magyarország kormányának egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára nyitotta meg. A Bolgár Művelődési Házban ünnepélyes keretek között megtartott rendezvényen az Országos Örmény Önkormányzat képviselőjében jelen voltak Diramerján Artin és Dr.

Issekutz Ákos elnökhelyettesek, valamint Fabók Dávid képviselő.

Megjelent: Országos Örmény Önkormányzat Facebook oldala

Balogh Jenő

Az isztambuli zarándokút bemutatása

A XIV kerületi önkormányzat zarándokutat szervezett Isztambulba és erről az útról 2024.10. 24.-én vetített képes előadást tartottak a XIV Kerületi Nemzetiségek Házában. Az előadás címe *Örmény emlékek Isztambulban*. A találkozót a Zuglói és a XV. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzatok szervezték. Az előadók Heim Pál képviselő és Zsigmond Benedek armenológus voltak.

Sokakban felmerülhet a kérdés, Mit lehet keresni a mai időkben Törökországban örmény témában? Hiszen mindenki tudja, hogy az 1915-ös örmény Genocídium után az örményeket vagy meggyilkolták vagy elűzték. Zsigmond Benedek előadásából megtudhattuk, hogy az örmények nyomát ma is mindenhol megtalálhatjuk a történelmi negyedekben. De nemcsak a kezük munkája nyomát, hanem élő közösségeket, élő vallási közösségeket, örmény templomokat, egyházi szervezeteket, iskolákat stb. Természetesen nem látványos helyeken, hanem kicsit elrejtve, belső

udvarokból megközelíthető helyeken. A legfontosabb, hogy a török állam védelme alatt, hiszen minden létesítményük homlokzatán ott van a török zászló. Törökországban a török zászlónak mítosza van, így az épületnek védelmet jelent. Persze azt nem lehet mondani, hogy a közéletben mindenhol béke van az örmények és a törökök között, incidensek előfordulnak.

Isztambul történelmének három meghatározó szakasza volt és ezt tükrözi a város elnevezése is. Bizánc, Konstantinápoly és Isztambul a három név a görög, római és a török időket jelenti. Bármely időt is

vesszük az örmények mindig is ott voltak. A görögökkel, nyíltan egymás mellett, „társbérletben”. A római és a török időkben csendestársként, beépülve a társadalomban. Mindkét hatalom felismerte és elismerte az örmények jó képességeit és adottságait és tudomásul vette ottlétüket és tevékenységüket. Nemcsak tudomásul vette, hanem ki is használta azokat. Elmondható, hogy az ősi Isztambul majdnem minden jelentős épületén ott van az örmények keze munkája. Hasonlóképpen, *II. Apaffy Mihály* is felismerte az örmények jó adottságait és behívta majd letelepítette az örményeket. Némi túlzással el lehet mondani, minden jelentős épület „örmény emlék” azaz, vagy az építésnél vagy a felújításnál örmény mesterek nevével is találkozunk. Az építészetén kívül jelenlétük nyoma ott volt a történelemben is, hiszen a pl. a római korban császári feleségek is voltak örmény asszonyok, vagy a török korban ott voltak a közigazgatásban, a kereskedelemben, a művészetekben. Természetesen az örmény nyomokat keresni kell, mert azok általában ma rejtve, elfelejtve vannak. *Zsigmond Benedek* armenológusunk ezeket a nyomokat keresi, immár nyolcadik alkalommal került Isztambulba. Az Örmény Genocídium után 109 évvel az örmény jelenléttel kapcsolatosan a következő számokat találjuk a Wikipedia Isztambuli szócikkeiben:

- Isztambulban négy fő kisebbség él, a legnagyobbak az örmények 45 000 fő. Az örmény nép jelenleg az egyik hivatalosan elismert kisebbség Törökországon belül, saját vallási, kulturális, szociális és nevelési intézményekkel rendelkezve. Az örmény lakosság többsége vallásilag az örmény apostoli ortodox egyház híve, kis részük az örmény katolikus egyházhoz tartozik. Az egyházak egyes képviselői szerint az

örmények száma ennél több ugyan, de ők sem vallásukat, sem nemzetiségüket nem vállalják nyilvánosan.

- A konstantinápolyi örmény patriarchátus az örmény apostoli ortodox egyház autonóm részegyháza. Székhelye Törökországban, Isztambulban található.
- Isztambulban 35 örmény templomot tartanak számon
- A városban élő keresztények főként ortodox vallásúak, (leginkább Fener negyedében), illetve örmény keresztények (Kumkapı negyed)

Ezek a számok azt jelzik, hogy Törökországban, illetve Isztambulban igenis ott vannak az örmények, az örmény nyomok, csak a kicsit rejtve, esetleg egy kapualjon keresztül megközelíthetően. Az intézmények falán az örmény felirat megtalálható, a török felirat mellett és török zászló alatt. Zarándokainkat fogadták az örmény patriarchátuson is, ahol szívélyesen körbe vezettek.

Az utazásról több mint 10000 képet készítették, amelyek közül néhány százat láthattunk. Természetesen nemcsak örmény egyházi és történelmi látnivalók képeit láthattuk (Hagia Sophia, Kékmecset, Topkapi palota, Szulejmán mecset, Galata torony stb.) hanem megismerkedhettünk a mai Isztambul központjával, a mai élettel, étkezési szokásokkal, a közlekedéssel, a nosztalgia villamossal, a „pattogatott kukorica áruval”, bazárral, a „Héttorony börtönével” stb.

Nagyon érdekes előadás volt, sok szép képpel és élménybeszámolóval. Köszönjük Benedek és Pali.

Az előadást Juhász Endre duduk zenéje tette kerekké, aki most inkább törökösebb zenével jelentkezett a témához illeszkedően.

Heimné Dr. Bulbuk Eva és Heim Pál

Isztambuli zarándokút

Az idén is pályázatott nyertünk 500.000 Ft-ot BGA Zrt.-től, amivel megkezdhattuk az Isztambuli zarándok utunkat megszervezni. Célunk, az örménykatolikus és örmény apostoli püspökségek és még más örmény templomok meglátogatása.

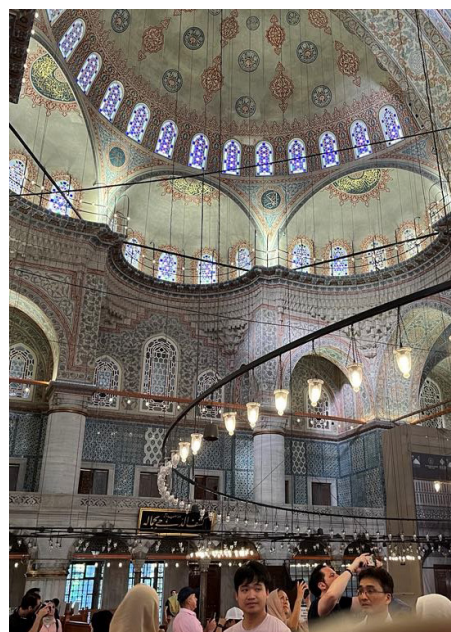
Az Örmény Katolikus Püspökségen a püspök atya szívélyesen fogadott és nagy készséggel megmutatta a múzeumot és a templomot, ahol nagyon sok szép kiállítási tárgyat (miseruhák, kegytárgyak, képek) láttunk. Püspökatyá örömet fejezte ki a látogatásunkért és kérte tolmácsoljuk *Mashdots atyának* jó kívánságait és sok sikert kívánt munkájához. Megígérte, ha Budapestre jön meglátogat minket.

Érdeklődött az itthoni tevékenységeinkről és miután megtudta, hogy van örménykatolikus papunk, nagyon örvendett. Elmondtuk, hogy a templomba nagyon sok örmény diák vesz részt a liturgiákon, akik a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Örmény Tanszékén tanulnak és sok más Apostoli örmények is akik itt élnek évek óta Budapesten. A templomba is szívélyesen körbevezetett minket és búcsúzáskor a püspökatyá képalbumot ajándékozott nekünk mely a régi és új Isztambul képeit tartalmazza.

Hajóval ellátogattunk a Buy kada szigetére, amely a Márvány tenger Herceg szigetecskéi csoportjához tartozik. Itt egy szintén nagyon régi örmény templomot tekintettünk meg.

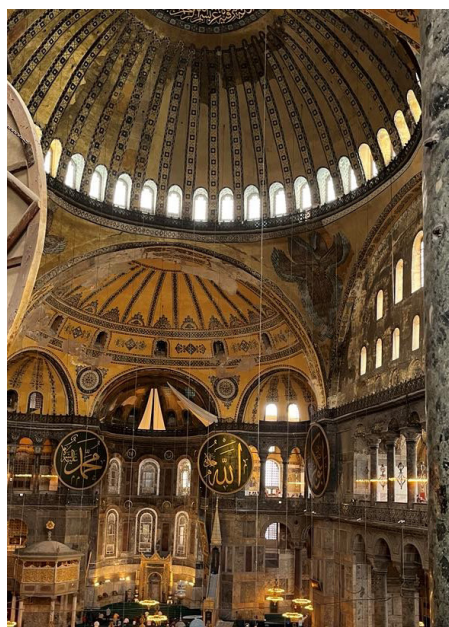
Másnap meglátogattuk *Vartan atyát* a templomban, ahol Ő szolgál. Nagyon szép örmény templom. Az atya nagyon örvendett látogatásunknak mivel többször is járt Budapesten és misézett a mi templomunkban.

Kék Mecset

Izstambulban meglátogattuk a város nevezetéseit, a Kék Mecsetet, a Hagia Sophia mecsetet, amelyet Konstantinus bizánci császár építtetett a Kelet-Római birodalom idején. Itt nagyon szép, 1104-ben készült mozaikokat láttunk, amelyek közül kettő *Alexios Kominos* bizánci császárt és feleségét Irénét ábrázolja, aki *Szent László* leánya volt.

Ezenkívül ellátogattunk a Galata toronyhoz, Topkapi Szerájba, és a Dolmabahce palotába, ahol nagyon sok szép és érdekes dolgot láttunk.

Hagia Sophia

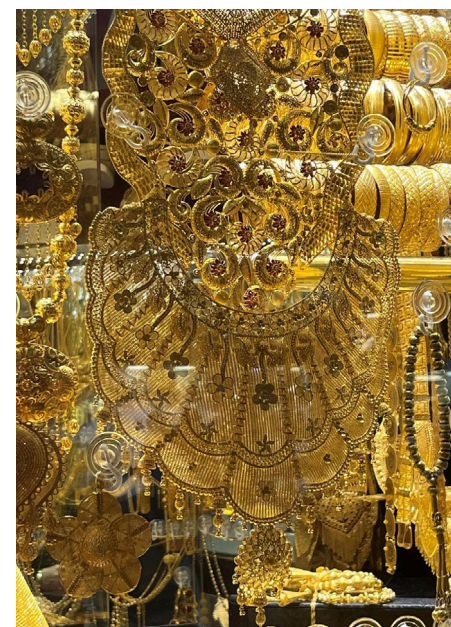
Galata torony

Topkapi Szeráj

Dolmabahce palota

A Nagy Bazar arany gyönyörűségeket rejtett

Nuridsány Zoltánné Mimi

Örmény Nemzetiségi Zenei Délután

A novemberi Klubra szervezett *Örmény Nemzetiségi Zenei Délutánt* a XV. kerületi ÖNÖ. szervezte, a fémjelzett *Group Duduk* együttes nívós műsorával és *Vörösváry Márton* nemzetközi híru hegedű és zongoraművész fellépésével. Az igényes zenei műsor, *Komitász* örmény zenetudós, népzene gyűjtő, az örmény *Bartók*, legszebb zenei anyagából hangzottak el *Juhász Endre* dudukművész, a *Group Duduk* együttes vezetőjének igényes, értő válogatásában.

Az együttes tagjai több hangszeren játszanak és magas szinten szólaltatják meg azokat: a dudukot és több fúvóhangszert, valamint a gitárt, a dobot. Az énekes, *Juhász Endre* leánya *Györgyi* is több hangszeren játszik, miközben örmény nyelven adja elő szebbnél szebb, a komoly hangulatú szomorú dalaitól a legvidámabb-ig a hangskála minden fokán és színében, pazarul. *Györgyi* egyébként is bájos, szép jelenség és remek előadó! A második gyermeke születése után, felkérésünkre, örömmel vállalta az első fellépését.

Innét is kívánunk minden szépet és jót, főleg sok energiát, egészséget, hogy a leányka mellé megérkezett trónörökös felneveléséhez és a sikeres nem könnyű z-

nei pálya folytatásához legyen elég ereje, ideje. Endréék mindig meglepik a közönséget új zenei feldolgozással. Vájt fülemel nem győztem rácsodálkozni, hogy az egyórás gyönyörű műsorban alig volt az eddig ismert zenei feldolgozásból. Dicséretes teljesítmény! Valóban elsők ebben a műfajban Magyarországon! Több megbecsülést érdemelnek! Köszönjük Endre a csodálatos válogatást és Mindnyájaknak a nagyon nívós előadást *Vörösváry Marci*, maga a megtettesült zene. Ahogyan *Hacsaturján: Kardtáncát* játsza és *Paganini* vagy *Bartók* hegedűversenyét, ha megszólaltatja a zongorát és *Liszt* vagy *Chopin* műveket ad elő, elbűvöl. mindenkit! Majd' minden koncertjén jelen

Group Duduk

20

Vörösváry Márton

vagyok az itthoni fellépéseim, a Zeneakadémián, a MŰPA-ban a Régi Zeneakadémián és a Hubay Jenő Zeneiskolában, bár jelenlétemben volt egy remek fellépése Gyergyószentmiklóson a XIV. Örmény Művészeti Fesztiválon az Örmény Katolikus Templomban, a fesztivál nyitóestjén. Először az orgonát szólaltatta meg, majd a zongorát és végül a hegedűjét, ahol a fesztivál egyik szervezőjeként és Marci meghívójaként voltam jelen.

Frenetikus sikert könyvelhet el a gyermek koncert után is. Sajnos Ausztriában, Németországban, Japánban, Spanyolországban, Hollandiában a zenei versenyeim nem lehettem jelen, pedig ott nyerte el a rangos nemzetközi versenyek első és második díjait mind hegedű, mind zongora játékaival, öregbítve a szamosújvári örmény felmenők, jenkori magyarörmény tehetségeinek jelentőségét, nagyságát. Úgy érzem, koromnál és zenei műveltségemnél fogva megengedhetem magamnak, hogy *Vörösváry Marci*ra úgy tekintsek, mint korunk zenei nagyságaira, - jól ismerve az előtte élő zsenik előadásait - *Zathureczky* és *Dohnyáni*! Lehet folytatni a sort *Yehudi Menuhin* és *Szjatoszláv Richter*-rel és tovább...! Mindenki örömmel játszott mindkét hangszeren ezen

a délutánon is. A legnehezebb, legszebb művekkel ajándékozott meg bennünket és még ráadást is adott. Nagy és széleskörű zenei repertoárjából kiemelve, egy szívhez szóló dallamot szólaltatott meg zongorán. Nem kell kotta hozzá, minden a fejében és a kellében. lelkeben van!

Ezt a több mint szép délutánt az Örmény Klubban rendeztük a XV. kerületi Önkormányzat évi egyszeri támogatásából. Valóban Nemzetiségi Délután kerekedett a javából, mert régen láttam ennyi érdeklődőt az Orlay utcai Örmény Szalonban. A zenei délután remek fogadással folytatódott. *Keszy-Harmath Enikő* „Terülj Asztalkámat” varázsolt nagy választékban, sós és édes különleges örmény süteményekkel és sokféle ízletes szendvicsekkel. Mindenki dicséretét kiváltva. Köszönjük szépen Enikő!

Örvendünk, hogy a XV. kerületi ÖNÖ. régi-új hiányos testülete így mutatkozhatott be 2024 novemberében az Örmény Klubban. Végül, de nem utolsó sorban, megköszönjük a XV. kerületi Önkormányzat a Nemzetiségi Rendezvényhez nyújtott évi egyszeri támogatását.

Nuridsány Zoltánné Mimi és
dr. Csernus Gábor elnök

Nuridsány Zoltánné Mimi

közönség

Benedek Katalin

Az örmény zene megmentője

Különleges élményben volt része azon keveseknek, akik novemberben meghallgatták a *Komitas Vardapet* dalait és zongoraműveit megszólaltató hangversenyt. A *Lechner Ödön* tervezte Vakok Állami Intézetének Nádor termében *Ratkó Ágnes* nemzetközi hírű csembalóművész, ezúttal remek zongorajátékával és *Bodrogi Éva* kivételes énekesi produkciójával lenyűgözően adta vissza a zseniális örmény zeneszerző kompozícióinak lényegét és mélységét.

A két elismert művész behatóan foglalkozott *Komitas* zenei nyelvezetével, tágabb zenei világával. Az énekművész előadómódjával elmélyedve ráhangolódott a zeneszerző instrukcióira: „Az örmény népzeneben a hangsúly és az idő teljesen függetlenek egymástól; ezért ezeket a dalokat kizárólag a szövegek és a kottákon jelzett jelek alapján kell énekelni, nem pedig a nyugati zene hangsúlyszabályait követve. Ezeket a dalokat nagyon kötötten, lágyan, nyugodtan, kifejezően kell énekelni.”

Az elhangzott dal, tánc -és népdalfeldolgozások valóságos kutatómunkára ösztönözték *Ratkó Ágnes*t. Beszélgetésünk során arra is kitért, hogy évekig tanulmányozta, tanulta az örmény betűket, írást, a dalok szövegét, *Komitas* kottáit. Zenei lelkiségét. Ezért is volt oly hiteles a zeneszó. A dalok örmény nyelven hangzottak el, híven követve annak sajátosságait, egyedülálló hangzását.

A zene történetében *Komitas* az örmény *Bartók Bélá*ként is emlegetik. Kompozíciós öröksége rendkívül sokrétű. Magában foglalja az örmény népdalok és szenténekek feldolgozásait, valamint eredeti műveket, amelyek nem népi forrásból származnak. Még a száraz felsorolás is sokatmondóan rámutat e nagyformátumú egyéniség sokoldalú munkásságára: örmény pap, zenész, zeneszerző, hangszer-

elő, énekes és kórusmester, aki az örmény nemzeti zeneiskola alapítójának tekinthető és elismerten az etnomuzikológia egyik úttörője. Ő emelte elsőként tudományos szintre a népzene gyűjtését, osztályozását és tanulmányozását. Elete során folyamatosan utazott különböző falvakba, városokba és egyéb településekre, és mintegy 3000 hagyományos dalt gyűjtött össze. A nyugat-európai klasszikus harmónia tapasztalataira és az örmény zeneszerzők eredményeire alapozva, valamint az örmény hagyományos zene sajátosságait kutatva, önálló kompozíciós stílust alakított ki, amely egyedülálló a zenetörténet

egészsében. Az örmény népdalok mellett más kultúrák felé is nyitott volt, komolyan foglalkozott jellemzőikkel.

Komitas (1869-1935) kulturális öröksége mögött megrendítő, ugyanakkor fölemelő alkotói, emberi sors húzódik. Ismeretében választ kaphatunk például arra, hogy honnan is eredeztethető zenéjének spirituális mélysége, panaszos hangja, melankolikus hangulata.

Fiatal korában árvaként Ecsmiadzinba, az örmény vallási központba került, az ottani szemináriumban tanult. 1895-ben vardapetként (szerzetesént, cölibátus papként) történő ordinációját követően a berlini Frederick William Egyetemen végezte zenei tanulmányait. Születési neve (*Soghomon Soghomonian*) helyett fölvette a *Komitas Vardapet* nevet. Tudományos fokozatot kapott.

Az örmény népdalok, az egyházi énekek egyszólamúak voltak a századok folyamán. Fölismerete, hogy önálló örmény zenei nyelvezetet, stílust kialakítani kizárólag az örmény népdal és zene többszólamúsítása után lehet. Küldetésének tartotta, hogy megtalálja az örmény dal önállóságát bizonyító törvényeket. Szembe fordult a fölfogással, mely szerint egy ilyen ősi történelmi népnek, mint az örmény az európai, sőt még örmény szakemberek szerint sincs saját zenéje.

1896-ban Berlinbe utazott, hogy elsjátítsa az európai zenetudomány eszméinek vívmányait. Úgy vélte, hogy választ talál az őt foglalkoztató kérdésekre. Itt a kor neves zenetudósaitól tanulhatott. Az újonnan alapított Nemzetközi Zenei Társaság tagja lett. A Társaság konferenciáin előadásokat tartott, beszámolókat készített arról az örmény zenéről, melynek eredete a kereszténység előtti, pogány időkre nyúlt vissza. Gyakran visszatért hazájába, járta a vidéket. Konstantinápolyban 300

tagból álló többszólamú kórust szervezett, „Egyezer és egy dal” címmel gyűjteményt jelentetett meg, később Párizsban, Lipcsében láttak napvilágot az örmény népdalok vokális és kórusfeldolgozásai. Egyfajta áldozatvállalásnak is tekinthető a komponista Európa-szerte és több keleti városban tett utazásai, a nyilvánosságának szánt szakmai fejtegetései, előadó estjei. Például Párizsban, Berlinben, Zürichben, Genfben, Lausanne-ban, Velencében, Alexandriában, Kairóban stb.

Mindezt annak érdekében, hogy bizonyítsa: az örmény zene egyedülálló és nem csak behatások keveréke. Az örmény szent énekek és az örmény kottairás témájában is tisztázta a zene jellemző vonásait. Ebben segítségére volt az összehasonlító folklorisztika tanulmányozása. Megjegyzendő, hogy a régi örmény kottákat is ő fejtette meg. 1914-ben született a *Patarag (A szent liturgia)* című műve, ennek az időszaknak egyik kiemelkedő alkotása.

Magasfokú tudását, zenei zsenialitását, karizmatikus egyéniségét korának kimagasló személyiségei, köztük *Romain Rolland*, *Claude Debussy* is nagyra értékelték.

Életműve rendkívüli jelentőségű, az örmény zene szempontjából pedig alapvető. *Komitas Vardapet* a Genocidium áldozata. Fizikailag ugyan nem semmisítették meg, de az átélt, iszonyat, trauma kioltotta alkotó szellemét, érzékeny idegrendszere összeomlott. Szinte megnémulva, elborult elmével 1935-ben halt meg egy párizsi pszichiátriai klinikán. 1915-től értelme kihunyott, zenei tevékenysége már csak a múlté.

Hamvait Jerevánba szállították, a nevét viselő Pantheonban nyugszik. *Komitas* a népiértés mártírja, a művészetben ennek egyik meghatározó szimbóluma. Jereván Állami Zenei Konzervatóriumát róla nevezték el.

Komitas páratlan alakja, sorsa, zenei-szellemi öröksége a képzőművészek képzelőerejét is rabul ejtette. A legsikerültebbek a plasztika nyelvén szólnak. Örményországban és világszerte, többféle művészi felfogásban, értelmezésben születtek róla portrék és egész alakos szobrok, emlékművek. Találkozhatunk velük köztereken és múzeumokban. Párizsban, Detroitban, Quebecben, stb. Kiemelem *Leon Lazarev* szentpétervári örmény művész szívbe-markoló munkáját az Orosz Múzeum anyagából: megrendítően áll előttünk a tébolyult mester. A szobrász a lelki jellemzés csúcán jár. Alkotásán nemcsak a zeneszerző, de egész népe tragédiája is tükröződik.

Komitas Vardapet 155 éve született.

*Leon Lazarev
Komitasz
szobra*

Marosváry István

Újbuda Örmény Önkormányzat rendezvényei

Adventi koncert a Souvenirs együttes előadásában. Örmény néptánc együttes táncbemutatója

A Fővárosi Örmény Önkormányzat, a Józsefvárosi Örmény Önkormányzat és társrendezőként az Újbuda Örmény Önkormányzat adventi programot szervezett.

A program résztvevői először a Souvenirs együttes voltak. Az együttes 7 tagú, amely most fiatalok és gyermekek bemutatkozásából is állt. Az együttes kiemelkedő szereplői az énekesek voltak. *Bokor Jutta* és *Daróczi Tamás*, magán énekesek, akik, mint mindig nagy közönségsikert arattak.

Souvenirs együttes

Örmény néptánc együttes

Az együttes népszerű zeneszerzők ismert dallamaival szórakoztatta a közönséget, *Vivaldi*, *Mozart*, *Liszt Ferenc* darabjai is szerepeltek a műsorban. Különleges alkalom volt, hogy az együttes vezetője *Fancsali János* két kis kezdő tanítványát is zongorához ültette. Az ifjú korosztály is megmutatta tehetségét. Örömmel láttuk, hogy a fiatal művészek bemutatkozásával az utánpótlás is biztosítva van. *Fancsali János* nagy gondot fordít az ifjú tehetséggel való foglalkozásra, a fiatal zenészek képzésére.

A közismert dallamok után örmény néptánc együttes bemutatkozása következett. A karabaghi örmény néptánc együttes bemutatóját három fiatal örmény lány s egy fiatalember zene kíséret nélküli népdal bemutatója előzött meg. A zenei kultúra növelése, hagyomány ápolása, az örmény táncművészetbe való bepillantás olyan nagyszerűen sikerült, hogy az agapé ideje alatt is táncoltak a lányok, ráadásként ismételt bemutatót tartva.

Örmények határokon túl

2024. október 26-27.-én megjelentünk az Erdélyben és Romániában élő örmény közösségek által szervezett *Örmények határokon túl: Bukarest-Temesvár-Budapest* című zenei, táncos műsorán, mely dokumentumfilm vetítéssel zárult.

2024. október 27.-én a Semmelweis utcai Örmény Kulturális Központban megjelent a családja képviseletében kb. 70 karabachi menekült, a Fővárosi Örmény elnök, az örmény nagykövet, az Orlay utcai örmény pap és az ÚÖÖK elnöke. Sikerült a kitoloncolás előtt álló örmény menekülteknek munkát szerezni, amely az ÚÖÖK elnökének közbenjárása által Újbuda polgármesterének segítségnyújtásával oldódik meg.

NUR együttes

A NKUL-KP-I-2024/3-000686 pályázat-hoz kapcsolódóan az Újbuda önkormányzatának szervezésében a Kelenvölgyi Községi Házban a **NUR** együttes tartott koncertet december 7.-én. A belépés díjtalan volt, kb. félszáz ember vett részt a bemutatón, a résztvevők adományként CD lemezt kaptak ajándékba.

Nuridsány Zoltánné Mimi

A zuglói és a XV. kerületi Örmény Önkormányzat évzáró rendezvénye

A Zuglói és a XV. kerületi Örmény Önkormányzat 2024 évi évzáró rendezvényét Advent harmadik hetében, az „Öröm”-öt jelképező gyertya meggyújtásának délutánján ünnepeltük a Zuglói Nemzetiségi Ház termeiben.

A hangulatos zenei délutánt *Vikol Kálmán* varázsolta a nagyszámú érdeklődő közönség örömeire a *Kálmán Bácsi Zenedéjének* változatos, szép, Jézus eljövételét váró, karácsonyi. nagyrészt erdélyi, magyarországi és környező, valamit távolabbi népek dallamvilágából. *Vikol Kálmán* nagyszerű zenész!

A remek népdalfeldolgozások avatott ismerője és magas szintű tolmácsolója.. Ahogyan a felnőttekből álló citerazenekart megszólaltatta, örömkönnyet csalt a szemünkbe. A fiatal klarinét együttesével szívhez szólóan és nagyszerűen zenéltek. Az ismert dallamokat énekeltük, dúdoltuk, hiszen a szövegek nagy része kiesett fejünkől, de a gyermekkor karácsonyi hangulatai bennünk élnek, mert az a legszörnyűbb időkben is a családon belül a Drága Szüleink csodálatossá tették a Szent Karácsonyt. Bensőséges ünneppé és hosszúra nyúló meg baráti beszélgetés-

sé alakult a szívet, lelket melengető koncert után. A finom szendvicsek bőséges kínálata olt a ráadás.

Úgy Gondolom, hogy érdemes *Vikol Kálmánról* szólnom, mert Őt ismerni kell! Az örménymagyar közösség egyik oszlopos tagja. Jelen ciklusban a XVI. kerületi Örmény Önkormányzat elnökhelyettese, de, - megítélésem szerint Ő a Vezetője!!! Született tehetség! Egyszemélyben: ének-zenetanár, karnagy, fúvós karmester, karmester és varázslatos, szeretetreméltó Személyiség! Zenei tehetségét örmény felmenőitől örökölte. Nagypapa és édesapja is jó nevű karmester volt Erdélyben. *Vikol Kálmán* büszke örmény felmenőire. Családfája évszázadokra visszamenően ismert. Örmény nevekben gazdag. *Vikol*, *Vertán*, *Kabdebó* és sorolhatnám....! Hiszen az áttelepült és Erdélyben új hazára lelt örmény családok, még jó két évszázadig nem házasodtak más nemzetiségűvel,

csak örménnyel! A beolvadás időszaka későbbre tevődik.

Kálmán Erdélyből települt át aki a XVI. kerületben a csodálatos „Hangvillában” hozta létre és működteti a „Kálmán Bácsi Zenedéjét” ahol a gyermekeket tanítja citerázni, furulyázni, klarinétozni és énekelni. A zenének csodálatos a közösségformáló ereje. Varázslatos tanár hírében áll, aki a zenei közösség formálásával játsztva tanítja meg a gyermekeket a zenei alapokra, klasszikus zenetanítás nélkül! Az említett hangszereken kívül foglalkozik több népi hangszer, így kecskeduda, tárogató, köcsögduda és zseb klarinét tanításával is.

Vezeti a XVI. kerületi *Kertvárosi Fúvós Egyesületet*, de karnagya a kerület felnőttekből alakult *Corvin Kórusnak* is, minden fellépésükkel gyönyörű produkciókkal lepik meg a hallgatóságot és valódi ünneppé teszik azt a napot. Energiájából még arra is telik, hogy a *Toborzó Citeraegyettese* mellett idősebb korosztályból is alakított citerazenekart, akik az évzáró rendezvényünkön is sikerrel felléptek a fő citerással: *Vikol Kálmánnal*.

Vezeti még a *Szűnyog Zenekart* is! Talán a felsorolás tovább folytatható, de úgy gondolom ennyiből is érződik Kálmán káprázatos tehetsége, alázatos kitartó zenei munkássága mindenki örömeire, Adjon a Ég, további erőt, energiát és egészséget, szeretettel alkotó életet, - maga, családja és a mi örömünkre.

Áldott Karácsonyt kívánunk Mindnyájatoknak szeretettel!

Koszorúzás a földrengés áldozatai emlékére

A közel harminc évvel ezelőtti pusztító örményországi földrengés áldozatai emlékére koszorút helyeztek el a XV. kerületi örmény önkormányzat képviselői a Dunaparton található Kereszteskőnél.

1988-ban a richter skála szerinti 10-es erősségű földmozgás 21 várost és 350 falut érintett. A katasztrófában 30 000 ember halt meg és 250 000 sebesült meg.

Hegedüs Annamária

Adventi műsor és közmeghallgatás a Hegyvidéki Önkormányzatnál

Időrendi sorrendben haladva közmeghallgatással kezdődött a XII. Kerületi Örmény Önkormányzat évzáró rendezvénye. Az éves beszámoló a 2024. januári gálaműsor ismertetésével kezdődött. Általában ez a legjelesebb esemény az év során. Az időzítést a Szent Margitra való emlékezés adta, melyben épp a Szent nevét viselő gimnázium diákjai voltak segítségünkre. Tanáruk kíséretével magas színvonalon mutattak be egy-egy jelenetet Szent Margit és Szent Erzsébet életéből. Az örmények sem maradhattak említés nélkül: Zsigmond Benedek az örmény egyház kialakulásának történetébe és a szentek életébe engedett betekintést előadásával.

Szakszerű vezetést kapott az Ady Múzeumba látogatott csoport, s eközben már lázasan készülődött egy kis csapat a ciprusi útra. Az idegenvezetőt szokatlan feladat elé állították, ugyanis az örmény templomokat és a temetőt keresték fel. Larnakában szerényebb közösség látogatja az istenházát, de a fogadtatás – örmény módra – szívélyes volt. Strovolos szinte egybeépült a részben török területen lévő Nicosiával. Ezen örmény templomban is sötétkéék bársony függött a szentély előtt a nagybőjti időszak miatt. A pap énekét sikerült rögzíteni is, a műsorban sikerült bemutassuk ezt a közönségnek. Megtekinthettük az örmény iskolát is, ahol több mint száz kisdíák tanul a tanárok leleményességét bizonyító szemléltető eszközök, játékok, díszítések között. Nicosiában az örmények nagy területe kerítés mögött található több épülettel. Nagy részük egyelőre kihasználatlan áll, ám az egyik, a régi gótikus templomot szépen felújították. A török hatóságoktól is függ leendő hasznosítása. Az újabb örmény templom egyelőre az anyagi helyzet javulására és természetesen renoválásra vár. A temető kapuja fölött örmény felirat, a rá-

csos kerítés szerencsére adott lehetőséget a betekintésre.

Csupa újdonságot jelentett új képviselőtársunk, Reményi Katalin ötvösművész műhelyének felkeresése. Megismertük teljesen egyedi technikáját, a levegő granulációt, izléses munkáit.

Tavasszal öt kiránduláson vehettek részt az érdeklődők, s majdnem mindegyiken elénk bukkant valamilyen örmény vonatkozás – pl. egy Gorove-sír a régi temetőben.

Több előadást is hallgathattak az érdeklődők, képzeletben a lisszaboni Gulbenkian Múzeum-ban járhattak. Az örmény származású olajmágnás szép iránti fogékonysága már egész fiatal korában kitűnt. Lehetősége nyílt a világ legkülönbözőbb részéről értékes tárgyakat beszerezni. Bár élt Párizsban, rövid ideig Amerikában, végső hazájának Portugáliát választotta, s a főváros egy helyre összpontosította Gulbenkian múzeumját.

Egy bátor hölgyet is megismerhettek a résztvevők. Az Issekutz-Jakabffy családi ágból származó Jakabffy Ferenc felesége indult hosszú amerikai útra a XIX. század végén. Kint jelentetett meg angol nyelvű könyvet úti élményeiről, s az egyik bib-

liotékából az Országgyűlési Könyvtárba küldték a művet. Így vált ismertté Hack Gizella neve. A tájékoztatóhoz sikerült korabeli fényképeket találni, Ötvös Csilla pedig ideillő Gershwin-dalokat adott elő. A hegyvidékiek által rendezett második Klubon az örmény gyökerű Ötvös Csilla velünk is ünnepelte színpadra lépésének 50. évfordulóját.

Az ősszel szervezett geszti kirándulásnak is volt örmény vonatkozása: a Tisza-kastély felújítását Zakariás András építész stúdiója tervezte.

Pálmai Árpád karnagy és énekművész adventi dallamokat adott elő saját zongorakísérettel. Az egyik gregorián mű kapcsán a résztvevőket is énekre buzdította, ezzel sikerült együtt az ad-venti hangulatba helyeznünk lelkeinket.

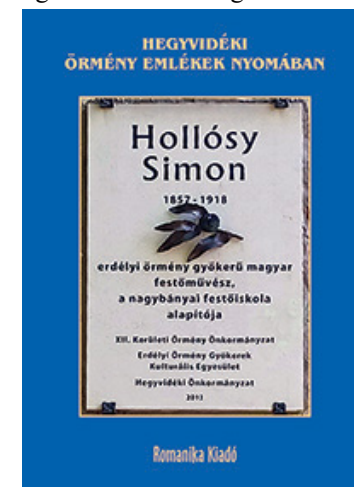
Fabók Dávid, az önkormányzat elnökhelyettese tartott beszámolót októberi jeleváni látogatásukról, ahol több tárgyalást is folytattak az Országos Örmény Önkormányzat tagjaiként miniszterhelyettesi szinten. Örményország Külügyminisztériumában Paruyr Hovhanessyan külügyminiszter-helyettesével, majd Daniel Danielyan kulturális-, sport- és oktatási miniszterhelyettesével is. A szívélyes hangulatú informális megbeszéléseken érintették azon kérdéseket, területeket és lehetőségeket, melyek a jövőbeni együttműködési irányvonalakat meghatározhatják. A találkozón részt vett Akopyan Nikogosz örmény nemzetiségi szószóló, Ashot Smbatyan, Örményország budapesti nagykövete, Anahit Simonyan, dr. Czárán István, az Országos Örmény Önkormányzat elnöke is.

Horváth Zoltán György egyetemi oktató, a Romanika Kiadó tulajdonosa mutatta be az önkormányzat új könyvét: *Hegyvidéki örmény emlékek nyomában*. A kötet összeállításában nagy segítséget jelentettek

a kerületi újság helytörténeti cikkei. Az önkormányzat 2023-ban hegyvidéki sétát szervezett, s e kis könyv ennek útvonalát követi egy-két kiegészítéssel. Tartalmazza a kerületben élő jelesebb örmény gyökerű személyek tevékenységét is. Külön említésre került, hogy a Svábhegyi Csillagvizsgáló igazgatója az örmény származású Detre László volt, s felesége, Balázs Júlia pedig Magyarország első csillagász-nője. Körünkben köszönthettük lányukat, Detre Villót, valamint a könyvben szintén szereplő Reményi Katalin és Borosnyay Klára ötvösművészeket, Hervay Tamás költőt. A könyv épp az ő versével fejeződik be. A borítóoldalakat Hollósy Simon emléktáblája és Ázbej Kristóf: *A három grácia – I.* ragyogó képe ékesíti.

Az év programjainak visszaidézése után kezdődött az adventi műsor, melyen Pálmai Árpád karnagy, előadóművész és Horváth Zoltán György, a Romanika Kiadó tulajdonosa vett részt.

A vendéglátásról Keszy-Harmath Enikő gondoskodott. A korábbi hagyományoktól eltérő, de a téli vitaminszükséglet pótlására egyszerű gyümölcssalátákkal látta vendéglátást az est közönségét.

Várady Mária

Mikulás járt az Örmény Katolikus plébánián

Az örmény nép számára a gyermekek boldogsága és felkészülésük a felnőtt kor nehezségeire mindig kiemelten fontos volt. A mi kicsinyeink számára meghatározó, hogy már gyermekkorban találkozzanak egymással olyan örmény rendezvényeken, ahol barátságuk megalapozódik és várják a legújabb találkozási lehetőséget.

Az idén a Mikulás is gondoskodott erről, mert december 8-án, vasárnap délelőtt látogatta meg a gyermekek bábelőadását. Serteperte és Tébláb ugyancsak várták a Mikulást csizmatisztítással, izgalommal. *Borbély Krisztina: Az ezüsterdő lakói* előadással varázsolta elénk a két manóskát, akiknek a gyerekek segítettek a Mikulás várakozásában. És a Mikulás sok útlezárást, ködöt és zárt ajtókat legyőzve megérkezett! Nagy volt az öröm, mert csak jó gyermekek és jó felnőttek várták a

finomságokkal teli csomagokat, így jutott a jó felnőttek közül is néhánynak.

A szentmise alatt a kicsik megvárták a felnőtteket a Szalonban. Jól szórakoztak, játszottak *Várady Mária*t is bevonva a nagyszerű, fantáziadús mesélésbe. Luca, Niki, Ágoston, Nórácska és a többiek számára felejthetetlen élmény volt.

Köszönjük *Heim Pálnak* a jó meleg plébániát, mindent! Jónak lenni jó, mert hozánk is eljön az Örmény Mikulás! Kérjük: Jövőre is jöjjön, mi jók leszünk!

Boldog gyerekek a Tépapó társaságában

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK
eökk
ERDÉLYI ÖRMÉNY KÖZPONT
Budavári Örmény Nemzetiségi Önkormányzat
Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat

Bogdan Stacescu

Örmények Romániában - 4. rész

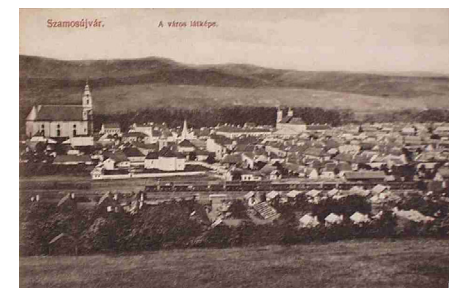
A cikk a 2023. november-december számban megkezdett és 2024. július-augusztusi valamint szeptember-októberi számban folytatott írás negyedik része.

Az örmények Moldvából hozták el saját intézményeik hagyományát. Különleges kiváltságokat kaptak Erdélyben, és nagyfokú autonómiát élveztek. Az örményeknek saját bíróságuk volt, polgármestereik vezetésével, amelyek *Mkhitar Gosh* törvénykönyvét követték. A birodalmi rendelet értelmében örmény városokba idegeneknek tilos volt belépni a polgármester vagy a városi tanács által kiadott írásos igazolvány nélkül. Örmény Társaságot alapítottak a különféle örmény közösségek, különösen az armenopolisi és az erzsébetvárosi közösségek kapcsolatának erősítésére. 1689 óta a Társaságnak saját bírója volt, amelyet három segéd támogatott. Az adók beszedéséről és a fegyelmi rendeletek végrehajtásáról kellett gondoskodniuk. Később ezeket a jogköröket Erzsébetváros vezetésére ruházták át, amely az Armenopolison kívüli összes erdélyi örményért felelős volt. Gyergyószentmiklós és Szépvíz – Erzsébetváros/Dumbraveni vezetésének alárendelt – polgármesterei (bíró) vezették. E bírók hatáskörét fokozatosan csökkentették, és 1757-ben a rendszert a „százak” váltotta fel, mely vezetői közvetítésként működtek a városvezetés és a polgárok között.

Az 1675-ben Szépvízen letelepedett örmények 1700-ban templomot építettek. Ez Románia legrégebbi fennmaradt örmény katolikus temploma. Gyergyószentmiklóstra 1672-ben érkeztek az örmények, és 1733-ban építették a Mária-templomot (amihez 1734-ben harangtornyot építettek).

Armenopolisban az örmények már 1675-ben, a város tényleges alapítása előtt fatemplomot építettek. A következő évszázadok során számos más templom is épült. Az Angyali üdvözet temploma (Salamon-templom) 1724-ben épült. A Szentháromság-székesegyház 1748 és 1776 között épült. 1885 és 1894 között az örmény árvaház mellett *Világosító Szent Gergely* tiszteletére szentelt kápolna épült. A temetőben egy másik kápolna épült. Az első iskolát már 1670-ben megalapították, és a következő két évszázadban számos más iskola is megszervezésre került.

Erzsébetvárosban a Szentháromság-templom 1723-ban épült egy régebbi, fatemplom helyére. A Szent Péter és Pál templomot 1796-ban építették a mechitarista szerzetesek. Az örmény Keresztelő Szent János templomot 1920-ban adták át az evangélikus közösségnek. A Szent Erzsébet-székesegyház 1850-ben épült. Az első iskola 1685-ben épült; 1746-ban felavatták a leányiskolát. A velencei mechitarista szerzetesek iskolát avattak, ahol

Armenopolis/Gherla/Szamosujvar/Armenierstadt

örmény, magyar, német és latin nyelvet tanítottak. Örmény iskolákat szerveztek Nagyváradon (1749), Szépvízen (1797), Gyergyószentmiklóson (1832) és Kolozsváron is.

Az erdélyi örmények az egész 18. században nagy szerepet játszottak a helyi gazdaság fejlődésében. Kereskedelmi hálózataikat és szakértelmüket felhasználva közvetítőként működtek Kelet- és Nyugat-Európa között. Főbb városaikban az örményeknek saját céhük volt. Lakatosok, szűcsök, ezüstművesek és ötvösök, szőnyegkészítők, sörfőzők, csipkeverők voltak. A céhek részt vettek templomok és iskolák építésében és a szegények gondozásában is. Erdélyben az örmények szervezték meg az első iparosított termeléseket – az egyik bőrt gyártott Armenopolisban (ez a termelés a XX. századig is híres volt), a másik pedig a gyertyákat Erzsébetvárosban. Armenopolist 1726-ban, Erzsébetvárost pedig 1733-ban „szabad királyi városnak” nyilvánították.

A 18. század nem volt túl jó a moldvai és havasalföldi örmények számára. A rendkívül magas adók és a gyakori háborúk okozta gazdasági nehézségeket tetézte az is, hogy a helyi hercegek előnyben részesítették a görög kereskedőket. Néhány kereskedelmi korlátozás arra kényszerítette az örményeket, hogy bővítsék pénzkölcsönzői tevékenységüket. A jászvásári és bukaresti akadémiára sem vettek fel örményeket (ahol a teológia volt az egyik fő tantárgy). Az örmények egy része, hogy megvédje magát a rendkívül ingatag politikai körülmények között, megpróbált további garanciákat szerezni orosz vagy osztrák állampolgárság felvételével. Mindemellett a hercegek igyekeztek megőrizni az örményeknek korábban biztosított kiváltságokat. Például *Constantin Mavrocordat* 1742-ben és *Alexandru*

Mavrocordat 1784-ben oklevelet adott ki, amely adócsökkentéseket és szabályokat tartalmazott az örmény kereskedők védelmére (például a szarvasmarha-legeltetés túlzott díjai ellen). 1737-ben *Grigore Ghica* óva intette csernauti képviselőjét a Lengyelországból érkező örmény kereskedők üldözésétől.

1775-ben az osztrákok elfoglalták Moldva északnyugati szegletét, beleértve Szucsáva, Csernovic és Szeretvásár városokat, amelyeket Bukovinának (románul Bucovina) neveztek el. Körülbelül 2000 örmény élt a területen, a teljes lakosság körülbelül 2%-a. Így bizonyos mértékig elkülönültek a többi moldvai örménytől, de a családi és gazdasági kapcsolatok továbbra is megmaradtak, és a román nyelv maradt a második nyelv. Az örmény nyelvet és az apostoli felekezetet gondosan megőrizték. Néhány galíciai, katolikus és lengyel ajkú örmény érkezett Bukovinába az osztrák fennhatóság alatt. A csernovici örmény katolikus templom 1870 és 1875 között épült (ma koncertterem).

Bár nem voltak katolikusok, a bukovinai örményeket bizonyos mértékig kedvelték az osztrákok, akik nem szerették a zsidó kereskedőket. *II. József császár* elrendelte, hogy az adminisztrátoroknak „fel kell hagyniuk a vallásukkal kapcsolatos minden további vizsgálatot, és magukra kell hagyniuk őket üzletükben és életmódjukban”. Törekedni kell arra, hogy több hozzájuk hasonló embert hozzanak ide.” (idézet *E. C. Suttmertől* – „Armenians and Other Religious Minorities in the Habsburg Empire”). 1786-ban Szucsávát szabad kereskedelmi várossá nyilvánították. A szucsávai örmény plébánia a „nyilvános istentisztelet jogán” kívül államilag elismert anyakönyvek vezetésére is jogosult volt. A templomok, kápolnák, iskola, két pap és tanító megőrizte korábbi fel-

adatait. 1802-ben Szucsáván 205 örmény család élt, 965 taggal. 1820-ban 200 örmény ház volt Szucsáván. 1825-ben 250 család élt, 1857-ben 530, 1890-ben 300 (1200 fő). Csernovicban 30, Szeretvásáron 10 örmény ház volt. 1909-ben 57 örmény család élt Csernovicban, 15 család Gura Humorului-ban, 6 család Radócon és kettő Dornavátrán.

A bukovinai örmények körülbelül egy-negyede volt földbirtokos, és becslések szerint a régió földjének egyharmadát birtokolták. A főbb birtokos családok Capri, Prunculian, Aritonovici, Asachievici, Bogdanovici, Stefanovici, Aivas, Zaharasievici, Zadurovici voltak. Von Kapri báró fogadjisteni régészeti gyűjteménye és a Popovici család dornavátrai könyvtára e családok szellemi minőségének bizonyítékai. Az örmény kereskedők tevékenysége az új, szigorodó határok, a kereskedelmi korlátozások és a zsidó verseny miatt vesztett jelentőségéből. Az örmény kézművesek szappant, gyertyákat, élelmiszereket és szeszes italokat, bőrtárgyakat, gyógyszereket és ékszereket készítettek.

A bukovinai örmény közösség különleges helyzetben volt, megőrizhette autonómiáját. Volt egy 12 tagú Nagygyűlés, amely minden évben ülésezett, és egy 7 tagú kuratóriumi tanács. Mivel a szucsávai székhely üres volt, a konstantinápolyi patriarchátus volt a felelős a helyi örményekért. Az 1872-ben elfogadott új statútum a hivatalosan elismert szucsávai plébánia tagságát biztosította a Bukovinán kívüli örményeknek, ez az intézkedés a hagyományos örmény kereskedelem gyakorlatának megkönnyítését célozta. Az Örmény Általános Jótékony Unió is képviseltette magát Csernovicban. 1824-ben nyitották meg a szucsávai örmény iskolát, amelyben „az általános iskolákban szokásos örmény nyelvű tantárgyakon

kívül német és román nyelvet és örmény egyházzenét is tanítani kell a tanárnak.” (idézet *E. C. Suttmertől* – „Armenians and Other Religious Minorities in the Habsburg Empire”). 1879-ben megnyílt a katolikus „Isahakian” Iskola Csernovicban. Bukovinából, Besszarábiából és Galiciából származó árvákat célozta meg.

A bukovinai örmények közül sokan gazdagok és műveltek voltak. Egy részük – például a Capri és Pruncul család tagjai – osztrák nemesek lettek. Csernovic első polgármestere Petrovici örmény volt. Más örmények az osztrák parlament tagjai voltak.

A 18. század végén az Oroszország és Törökország közötti háború (1789-ben) az örmények vándorlásához vezetett Dnyeszterfőhérvárból Benderbe (Tighina), majd később Dubasariba, a Nistru/Dnyestr folyón. Ezután Grigoriopol városában telepedtek le, amelyet 1792-ben *Joseph Argutian*, az oroszországi örmények püspöke alapított. Grigoriopolban az örmények három templomot építettek Szent Katalinnak (*Nagy Katalin császárnő* iránti tisztelet jeleként), a Szent Keresztnek és Világosító Szent Gergelynek. A város különleges kiváltságokat kapott Nagy Katalintól és I. Páltól, és vonzotta az örményeket Iszmájból, Chiliából, Tighinából és Causaniból. A legtöbb kiváltság soha nem valósult meg, és a grigoriopoli örmény közösség nagy része a 19. század első fele alatt Kisinyovba költözött.

1812-ben Moldva keleti részét annektálta az Orosz Birodalom, és a Besszarábia (románul Basarabia) nevet kapta. A területen több mint 2000 örmény élt. Egy Bulgáriában, Ruschuk/Ruse-ban született örmény, *Manuc Bey Mirzaian* fontos és ellentmondásos szerepet játszott a bukaresti béketárgyalásokon. A törökök hazatéréssel vádolták, Besszarábiába menekült, és Hancestiben telepedett le, ahol

Kisinyovi örmény templom

várat épített. Terve, hogy Renihez közel, a Duna-parton új város épüljön, különleges lehetőségekkel az örmények számára, soha nem valósult meg; Manuc 1817-ben váratlanul meghalt, és a kisinyovi örmény templomban temették el.

Besszarábia új fővárosában, Kisinyovban már a 17. században örmények telepedtek le. A város régi kereskedelmi központjában volt egy örmény utca. Az örményeknek volt saját templomuk is, amelyet Szent Mária tiszteletére szenteltek, és 1804-ben építették a Török utca és a Konstantin utca közötti telken. A templom az 1645-ben épült és a 18. századi tatárjárás által elpusztított romániai Szent Miklós-templom romjaira épülhetett. Az örmények megvásárolták a romokat, és saját templomot építettek a kövekből.

Kisinyovban örmény érseki széket hoztak létre. Ide tartoztak az Orosz Birodalom nagy részéből származó örmények is, köztük Nor Nakhichevan, Moszkva és Szentpétervár. Az örmények nagy földterületet kaptak a város új, felső részén, amely az „örmény udvar” néven vált ismertté. Püspöki rezidenciaként és közös-

ségi központként szolgált; a föld és a házak egy részét is bérelték. A bevételt – a 19. század második felében – az echmiadzini Guevorguian Akadémia támogatására fordították. 1858-ban a hivatalos számok szerint 2275 örmény élt Besszarábiában, ebből 1100-an Kisinyovban.

Míg a besszarábiai örmények egy része a Moldvai Fejedelemség fennmaradó részére költözött, addig Besszarábiában új örmények telepedtek le, és számuk a 19. század folyamán korlátozott mértékben növekedett. Fontos tényező volt az örmény püspökök jelenléte (a század vége felé azonban a szék hosszú ideig üresen maradt). *Josep Argutian* lett kinevezve katolikosszá, de 1801-ben Echmiadzin felé tartott útján meghalt. A következő püspök a Dnyeszterfehérváron született *Grigor Zaharian* volt, aki aktívan részt vett az echmiadzini befolyásért folytatott harcban, és 1827-ben halt meg. Őt követte a leghíresebb kisinyovi püspök, *Nerses Ashtaraketsi*, akit később katolikosszá neveztek ki. Az örmény gyülekezet következő tagja *Gabriel Aivazovski* volt, aki fontos szerepet játszott a krími Kaffa/Feodosia településen működő Halibian College létrehozásában, amely a szomszédos régiókból, köztük moldvai és havasalföldi örmény fiatalok oktatásának fontos központjává vált. 1878 és 1885 között Kisinyov érseke a leendő katolikosz, *Macar I Ter-Petrosian* volt. Új templomok épültek Várhelyen (Szent Mária, 1830 körül, 1903-ban újították fel), Baltiban (Világosító Szent Gergely, 1913, *Dimitrie-Mgrdich Lusahanian/Lusavanovici* miatt), Hancestiben (Szent Mária, *Manuc Bey* építette, 1871-ben újjáépítették, 1941-ben megsemmisült). A katolikus örményeknek saját templomuk volt Hotinban. Számos örmény iskola is működött Besszarábiában, például Kisinyovban és

Dnyeszterfehérváron. Az örmények ügyvédek, orvosok, földbirtokosok, kereskedők voltak. A legjobb fogadó, valójában egy svájci stílusú szálloda, a Muraciov (Muradian) családé volt. Hosszú működés után 1940-ben elpusztították. Besszarábiában a legfontosabb családok közé tartoztak a Deleanovok (Delaniaiak), az Ohanovok (Ohanovok), a Lebedevok, az Anushok, a Muratovok (Muratian), a Muraciovok (Muradian), Lusahanovék és Ianusieviciek.

A 19. század eleje a moldvai és havasalföldi örmények kulturális és gazdasági fellendülésének időszaka volt. Moldvában örmény iskolák nyíltak számos helyen: Jászvásár (1803, a felújított Mária-templom közelében), Szucsáva (1823), Roman (1841), Botosán (1843), Foksány (1847, leányiskola 1860), Galac, Bákó, Aknavásár. 1841-ben az örmény iskolákat bevonták a moldvai közoktatásba, és az örmények részt vehettek a fejlődő moldvai felsőoktatási rendszerben. *Cristea Karacas* magánfőiskolát alapított Jászvásáron, amely hamarosan a város vezető magániskolája lett. Bukarestben 1800-ban (újra)nyitották az örmény iskolát, amelyet *Manuc Bey Mirzaian* adományai révén 1817-ben újjászerveztek. 1847-ben új épületet avattak; a konstantinápolyi születésű örmény *Varteres Amira Misakian* finanszírozta. Az örmény népesség – különösen a havasalföldi – megnövekedett a 18. század végén és a 19. század elején Bulgáriából és az Oszmán Birodalom más területeiről érkező örmények bevándorlása miatt.

A moldvai és havasalföldi örmény egyházak a konstantinápolyi örmény patriarchátus és a helyi tanácsok által kijelölt papok felügyelete alatt álltak. A moldvai városok – és örmény közösségeik – fejlődése nyomán örmény templomok épültek Hertában (1814-ben vették birtokba a

románok) és Bákóban (Szent Mihály és Gábrriel az Örmény utcában, 1848-1858, 1977-ben a kommunista hatóságok lebombolták). Örmény könyveket is nyomtattak Jászvásáron, *Gheorghe Asachi* műhelyében. Egy Moldva és Havasalföld egyesülése előtt 1859-ben elfogadott törvény kimondta, hogy a fejedelemségekben minden keresztény alattvaló egyenlő jogokkal rendelkezik. A közösség életében fontos szerepet játszottak az örmény céhek, szakmai és kulturális egyesületek (például Jászvásáron, Szucsáván, Bákón, Romanban), hozzájárultak az örmény örökség megőrzéséhez. Például a Fialat Örmények céhe több moldvai városban szabályokat és kötelezettségeket írt elő a közösség fiatal tagjai számára. Például kötelesek voltak minden örmény házat felkeresni és karácsonykor énekeket énekelni; akik nem vettek részt, bírságot kellett fizetniük. Nyilvánvalóan helyi örmény iskolákba is kellett járniuk. Az „Azkasirats” (Hazafiak) Társaságot 1868-ban alapították Jászvásárban. Fiókjai voltak Botosánban, Bákóban, Romaniban, Szépvásárban, Tekucsban. Bukarestben számos örmény egyesület is működött: „Ser hanun Isusi” (1833), „Hayrenasirats ingerutyun” (1837), „Ararat” (1838), „Usumnasirats ingerutyun Ararat” (1843), „Usumnasirats ingerutyun” (1871), „Örményország” (1879), „Ararat” (1886), „Arax” (1901), „Arevdragan ingerutyun” (1903), a „Sokhag” amatőr színház (1911), „Mangaser dignants miutyun” (1912), az örmény Vöröskereszt (1920), Fialat Örmények Egyesülete (1920), „Ararat” Könyvtár (1921).

Az örmények aktív és sokszor lenyűgöző szerepet játszottak a fejedelemségek gazdasági és kulturális fejlődésében is. Számos gazdag és kulturált örmény család, mint például Buiuciu, Goilav, Missir, Pruncu, Aburel, Manea, Burdea, Ciuntu,

Ciomac, Kessim, Samurcas, Trancu, Sorcor, Mortun, Taranu, Ursu, Gaina, Sava, Cerchez, Negruzzi, adtak nevezetességeket a közösségnek, román kultúra támogatóit, országgyűlési képviselőket, polgármestereket, katonatiszteket. *Gheorghe Asachi*, a moldvai román oktatási rendszer megalapítója és számos kulturális fejlődés nagy közreműködője, *Vasile Conta*, egy örmény pap ateista filozófus fia, *Spiru Haret*, a legjobb román oktatási miniszter és az első román, aki PhD fokozatot szerzett matematikából, *Garabet Ibrăileanu*, a „Viata Romaneasca” irodalmi csoport vezetője és az egyik legnagyobb román irodalomkritikus, *Cristofi Cerchez* építész, *Carol Miculi* és *Mihail Jora* zenészek, *Theodor Aman* festő - mind a 19. századi román kultúra legjelentősebb személyiségei közé tartoztak.

A 19. század második fele már nem volt olyan jó az örmény identitás megőrzésére Moldvában és Havasalföldön, mint ahogy az a korábbi fejleményekből várható volt. Moldva északi része, a romániai örmény közösség régi magja, gazdasági értelemben veszített, és a térség örmény közösségei a lassú, enyhe hanyatlás időszakába léptek. 1850-ben az örmény iskolának két papja volt; század végére már csak egy volt. A Világosító Szent Gergelynek szentelt második örmény templom az 1827-es nagy tűzvész során megsemmisült. Az újjáépítési tervekkel és a mellette leányiskola építésével végül felhagytak, a romo-

Szamosújvári házak

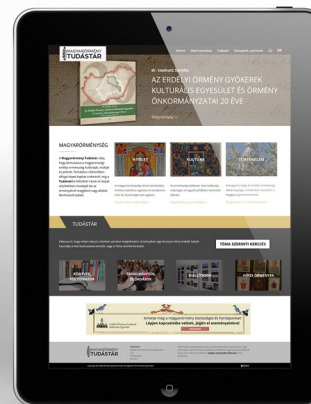
kat pedig 1899-ben lebontották. A román közoktatás fejlődése a tanulók számának csökkenéséhez vezetett az örmény iskolákban. A bukaresti örmény iskolát 1899-ben bezárták. Az örmény nyelvtudás fokozatosan csökkent, a régi helyi örmény dialektus lassan kihalt. Egy ideig még egyes örmények örmény ábécével írt román nyelvű leveleket küldtek egymásnak.

A szamosújvári (Armenopolis, Gherla) örmények egy értékes festményt kaptak *Rubens*től az osztrák koronának a nehéz időkben nyújtott pénzügyi támogatásukért. Az 1848-as forradalom idejére az örmények és az osztrák hatóságok viszonya már valamelyest megromlott. A magyar forradalmi kormány 1848-ban *Simaian György*öt nevezte ki az erdélyi etnikai kisebbségek felelőseként. *Stepan Korove (Koroveian)* a magyar függetlenségi nyilatkozat egyik szerzője volt. *Kiss Ernő*t és *Lázár Vilmost* a forradalomban betöltött szerepükért kivégezték és magyar nemzeti hőssé váltak, *Czecz János* tábornok pedig Argentínában, száműzetésben halt meg. Erzsébetváros súlyosan megsérült a birodalmi és forradalmi seregek harcainak során, Szamosújvárt pedig hatalmas pénzbírság megfizetésére kötelezték. A két város gazdasága sosem állt teljesen talpra ezután. Az erdélyi örmények fokozatosan elmagyarosodtak, ahogy a kiterjedt családi struktúrák, az örmény iskolák és céhek által képviselt erős hagyományok fokozatosan gyengültek. A század fő örmény személyiségei közül említhető *Lukácsi Kristóf*, a szamosújvári gimnázium igazgatója és az *Erdélyi örmények története* című könyv szerzője, *Grigor Covriguan*, a velencei San Lazzaro kolostor apátja, *Czecz Anton* és *Volf Gabriel*, híres botanikusok vagy a festő *Hollósy Simon*.

Utolsó részlet a következő számban!

TARTALOM

Örmény szentek: Boldog Keumurgian Gomidasz vértanú	1
A karácsonyfa, a szent jászol és a kántálás – <i>Tarisznyás Györgyi</i>	2
Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek múltja és jövője – <i>Balogh Jenő</i>	4
A Mercantil Fórum budapesti újjászületése – <i>Balogh Jenő</i>	7
Szomorújelentés: dr. Tarján Balázs Mechitar	9
Örmény katolikus hírlevél	10
Polgárból szellemi arisztokrata: Jankovics Marcellre emlékeztünk az októberi Klubon	13
Nemzetiségekért Díjat kapott Várady Mária	14
Az isztambuli zarándokút bemutatása – <i>Balogh Jenő</i>	15
Isztambuli zarándokút – <i>Heimné Dr. Bulbuk Eva és Heim Pál</i>	17
Örmény Nemzetiségi Zenei Délután – <i>Nuridsány Zoltánné Mimi</i>	20
Az örmény zene megmentője – <i>Benedek Katalin</i>	22
Újbuda Örmény Önkormányzat rendezvényei – <i>Marosváry István</i>	24
A zuglói és a XV. kerületi Örmény Önkormányzat évzáró rendezvénye – <i>Nuridsány Zoltánné Mimi</i>	26
Koszorúzás a földrengés áldozatai emlékére	27
Adventi műsor és közmeghallgatás a Hegyvidéki Önkormányzatnál – <i>Hegedűs Annamária</i>	28
Mikulás járt az Örmény Katolikus plébánián – <i>Várady Mária</i>	30
Örmények Romániában - 4. rész – <i>Bogdan Stacescu</i>	31

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

A Magyarörmény Tudástár célja, hogy egybegyűjtse és bemutassa az erdélyi és magyar örmény diaszpóra múltját és jelenét, történelmét, kultúráját, meghatározó személyeit és írott megjelenéseit.

A Magyarörmény Tudástár egy fokozatosan bővülő, tematikus online adatbázis, benne könyvek, tanulmányok, előadások, kiállítások, híres személyek stb. bemutatásával.

www.magyarormenytudastar.hu

A karabaghi örmény néptánc együttes bemutatója

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület** székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel./Fax: 06(1) 201-1011

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Elnök: dr. Issekutz Ákos

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - FÜZETEK

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa.

A kiadványt támogatja:

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2024.

Nyilvántartási szám: CE/13136-3/2017

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta - Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Munkatársak: Balogh Jenő, dr. Issekutz Sarolta, Balogh Réka

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, magyar.ormeny@t-online.hu

Tördelés: Balogh Réka